

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**VÝTVARNÉ ČINNOSTI JAKO PROSTŘEDEK POROZUMĚNÍ VÝZNAMU
ADVENTNÍ DOBY VE VOLNÉM ČASE DĚTÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU**

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Ludmila Muchová, PhD.

Autor práce: Hana Maršánová, DiS.

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3.

2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Poděkování

„Tímto děkuji vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Ludmile Muchové, PhD. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Současně děkuji svému manželovi a mým dětem za podporu a trpělivost po dobu mého studia.“

OBSAH

I. Teoretická část	8
1 Volný čas	8
1.1 Definice volného času.....	8
1.2 Neformální výchova	9
2 Mladší školní věk	10
2.1 Vymezení mladšího školního věku.....	11
2.2 Vývoj poznávacích procesů dítěte mladšího školního věku.....	11
3 Advent	13
3.1 Původ adventu.....	13
3.2 Advent z pohledu křesťanství	14
3.2.1 Svátky významných svatých.....	15
3.2.2 Adventní věnec	17
3.2.3 Adventní kalendář.....	18
3.3 Advent z pohledu české lidové tradice	19
3.4 Symboly adventu	23
II. Praktická část: Výtvarný projekt	25
1 Mariin malý oslík	26
2 Adventní městečko	34
3 Adventní příroda	37
4 Světlo ve tmě	40
5 Cesta	45
6 Naděje	49
7 Závěrečné setkání s dětmi	54
ZÁVĚR	56
Seznam literatury	58

Seznam příloh	60
Přílohy	61
Abstrakt	85
Abstract	85

Úvod

Adventní dobu vnímá většina z nás jako přípravu na Vánoce, která se nese v rušné, někdy až hektické, atmosféře. Snažíme se stihnout do Vánoc uklidit a svátečně vyzdobit domácnost, nakoupit dárky, stromeček, napéct a navařit na sváteční tabuli. Již od konce září se v obchodních řetězcích objevují čokoládové figurky s vánoční tematikou, vánoční ozdoby. V obchodech, na trzích, ulicích a náměstích znějí vánoční koledy. Jsme sváděni reklamou, nabídkou výhodných půjček. Pod takovou tíhou není těžké podlehnout a ztratit ze zřetele původní smysl adventu. Nejspíše si vzpomeneme, že advent souvisí s Mariiným putováním do Betléma a zrozením Krista, ale pravděpodobně nám uniká, že toto období volá po ztišení, obrácení se do nitra, duchovní očistě, meditaci a půstu. Současný konzumní způsob prožívání adventního času v ruchu, hluku a shonu je v rozporu s jeho původním náboženským smyslem.

Ve své profesi jsem pedagožkou volného času dětí mladšího školního věku, kdy se jako vychovatelka ve školní družině a zároveň jako vedoucí výtvarného kroužku s oblibou věnuji výtvarným a rukodělným činnostem. Hlavním cílem této práce je, aby právě děti mladšího školního věku prostřednictvím výtvarných činností lépe porozuměly původnímu významu adventu. Mým záměrem je, seznámit je s příběhem cesty Marie a Josefa do Betléma a narození Ježíše. Též bych jim chtěla přiblížit advent viděný očima našich předků hluboce spjatých s přírodou. Advent přináší mnohá další témata k zamyšlení, já svoji pozornost zaměřuji na pojmy: světlo ve tmě, cesta a naděje. Snažím se je předložit dětem tak, aby mohly v každém z těchto témat uvidět nejen smysl křesťanský, ale i smysl vyplývající z dění v přírodě a uvědomit si jejich vzájemnou propojenost.

Má bakalářská práce je rozčleněna na dvě části, na část teoretickou a na část praktickou. V teoretické části se zabývám volným časem – jeho definicí a neformální výchovou ve volném čase; mladším školním věkem – jeho charakteristikou a vývojem poznávacích procesů dítěte mladšího školního věku; adventem, kterým jsem zpracovala jak z pohledu křesťanství, tak z hlediska české lidové tradice. V kapitole o adventu čerpám zejména z publikace Malá encyklopedie vánoc od Valburgy Vavřínové a z knihy Lidové zvyky od Jiřiny Langhammerové. Součástí pojednání o adventu je výklad adventní symboliky Světlo ve tmě, Cesta, a Naděje, jež je zpracován podle úvah Viliama Judáka, které vyšly knižně pod názvem Na minutu s Viliamem Judákem – Adventní a vánoční zamyšlení.

Praktickou část tvoří výtvarný projekt, jež jsem realizovala s pěti dětmi mladšího školního věku, které bydlí v naší obci. V rámci evaluace srovnávám znalosti této skupiny na začátku a na konci projektové práce. Projekt je tvořen šesti tématy, u každého z nich jsem si stanovila dílčí cíle. V závěru jednotlivých témat tyto cíle hodnotím. Hlavním motivačním prostředkem pro práci s dětmi je vánoční povídka Mariin malý oslík od Gunhild Sehlín.

I. Teoretická část

1 Volný čas

„Je nejpříjemněji prožitou svobodou, má její omamnou vůni a prostor k rozletu, ale i nutnost volby a z ní plynoucí odpovědnost.“¹

Každý člověk má svůj čas a prožívá jej jako svůj život. Čas, který člověku zbývá jako protiváha nutných činností, a který každý může naplnit v rámci daných podmínek svobodně, podle své vlastní vůle, dostal název volný – po jednom ze symbolických hesel francouzské revoluce. Ve volném čase jsme nejvíce sami sebou,² proto bychom měli volný čas vnímat jako životní hodnotu.³

1.1 Definice volného času

V literatuře můžeme nalézt řadu různých definic volného času, uvádím některé z nich:

J. Pávková píše: *„Volný čas je možno chápat jako opak práce a povinností, jako dobu, kdy si své činnosti dobrovolně a rádi vybíráme a přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Pod pojem volný čas se běžně zahrnuje odpočinek, zábava, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost.“⁴*

B. Hofbauer popisuje volný čas jako čas, kdy člověk není pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho sociálních rolí, z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Naopak, vstupuje do činnosti s očekáváními a účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí. Dále pak cituje J. Dumazdiera, jež se domnívá, že volný čas zahrnuje, mimo jiné, také intelektuální, umělecký a fyzický rozvoj, tvořivost a vzdělávání.⁵

M. Kaplánek uvádí, že při definování volného času se rozlišuje mezi volným časem v širším smyslu a volným časem v užším smyslu. V širším smyslu jde o čas mimo pracovní dobu, tedy včetně spánku, jídla, péče o vlastní tělo, cesty do práce atd. Volný čas v užším

---

¹ SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*, s. 15.

² Srov. PROKEŠOVÁ, M. *Volný čas a co s ním?*, s. 6.

³ Srov. SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*, s. 15.

⁴ PÁVKOVÁ, J. et al. *Pedagogika volného času*, s. 15.

⁵ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 14.

smyslu v sobě nezahrnuje časové úseky spojené s prací, jako např. cestu do práce, spánek nebo jiný nutný odpočinek.⁶

M. Vážanský definuje dva hlavní směry chápání volného času. První je vymezený negativně, jako zbývající doba, která zůstala po pracovní nebo studijně podmíněném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb. Druhý je vymezený pozitivně, jako časový prostor, v němž se jedinec může nezávisle na povinnostech svobodně realizovat.⁷

1.2 Neformální výchova

Praktickou část své práce s dětmi jsem realizovala ve formě neregistrované občanské iniciativy. O takovém typu výchovy ve volném čase jsem v odborné literatuře nenalezla žádnou zmínku. Pokud bych měla občanskou iniciativu klasifikovat, spadá pod výchovu neformální. Ještě než se budu podrobněji zabývat neformální výchovou, ráda bych krátce vymezila pojmy formální, informální výchova.

Výchova formální je organizována ve školách nebo odborných vzdělávacích zařízeních, zajišťována a podporována státem. Je věkově odstupňována, zahrnuje vzdělávací soustavu od školy základní po školu vysokou, je potvrzována dokladem o absolvování.⁸

Výchova informální je učením, které vyplývá z každodenního kontaktu a zkušenosti s rodinou, prací, přáteli, vrstevnickými skupinami, médii a vlivy dalších činitelů. Může probíhat cíleně, zpravidla je však nezáměrná.⁹

Výchova neformální je cílenou a strukturovanou aktivitou mimo formální výchovný systém. Realizuje se zpravidla mimo školu nebo odborné vzdělávací zařízení a není zakončena udělením dokladu. Je založena na dobrovolné aktivitě, má proto nejbližší k výchově ve volném čase. Charakterizují jí tyto rysy: je součástí koncepce a praxe celoživotní výchovy a vzdělávání; zahrnuje svobodu a dobrovolné rozhodování o účasti na aktivitách, které poskytují věcné a odborné znalosti a dovednosti, schopnosti a sociální kompetence; obsahuje výrazné prvky demokratického. Neformální výchova je významná

---

⁶ Srov. KAPLÁNEK, M. *Čas volnosti – čas výchovy*, s. 25.

⁷ Srov. VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*, s. 26.

⁸ Srov. HÁJEK, B. et al. *Pedagogika volného času*, s. 15.

⁹ Srov. Tamtéž, s. 15.

také proto, že výchova formální nemůže plně uspokojit současné potřeby a požadavky mladé generace. Vedle formální výchovy má sice jen doplňující funkci, její úloha je však nezastupitelná.¹⁰

Evropské fórum mládeže vyzdvihuje neformální výchovu oproti tradičnímu výchovnému systému pro její tvořivost, novátorství, individuální interakci se společností, pružné řešení občanských problémů, integraci znalostí, účast na činnosti dobrovolných sdružení a aktivitách mládeže v obci.¹¹

Občanům dává neformální výchova příležitost: rozvíjet zvědavost a nadšení pro věc, získávat zkušenosti a přebírat odpovědnost; společně pracovat, učit se demokraticky jednat a rozhodovat; prostřednictvím zkušenosti získané v realitvě stabilním sociálním prostředí rozšiřovat osobní, sociální a profesní kompetence; učit se angažovanosti a solidaritě, motivaci a iniciativnosti, toleranci a interkulurní výchově, kritickým postojům a intelektuální nezávislosti, sebedůvěře a dalším žádoucími rysům osobnosti.¹²

2 Mladší školní věk

Tato životní etapa se může jevit jako období vcelku nezajímavé, ve kterém se toho s osobností dítěte příliš neděje. Změny se nezdaří tak převratné jako v útlém a předškolním věku ani tak bouřlivé jako v následujícím období dospívání. Psychoanalýza označila tento věk jako období latence. Psychologické studie však ukazují, že tomu tak není. Vývoj pokračuje trvale a plynule a dítě dosahuje ve všech směrech výrazných pokroků, které jsou pro jeho budoucnost často rozhodující.¹³

Zahájení školní docházky je důležitým životním předělem, kdy dochází k výrazné změně ve způsobu života dítěte a jeho sociálních vztazích.¹⁴

---

¹⁰ Srov. HÁJEK, B. et al. *Pedagogika volného času*, s. 15.

¹¹ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 19.

¹² Srov. Tamtéž, s. 20.

¹³ Srov. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 117.

¹⁴ Srov. ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 228.

2.1 Vymezení mladšího školního věku

Školní věk bývá zpravidla dělen na mladší školní věk a starší školní věk. Mladší školní věk je obdobím trvajícím od 6–7 let do 11–12 let, začíná zahájením školní docházky a končí nástupem pohlavního dospívání s jeho průvodními psychickými projevy. Starší školní věk bývá vymezen jako období od 12 do 15 let.¹⁵

J. Langmeier dále cituje Z. Matějčka, který dělí školní věk jinak. Období od 6 do 8 let věku označuje jako mladší školní věk, období od 9 do 12 let jako střední školní věk a období od 13 let, které se již kryje s pubescencí, jako starší školní věk. V tomto užším pojetí pokládá mladší školní věk za typicky přechodné období mezi hravým předškolním věkem a vyspělejším chováním školáka.¹⁶

2.2 Vývoj poznávacích procesů dítěte mladšího školního věku

Pro období mladšího školního věku je charakteristický klidný vývoj bez hlubokých krizí, realistický vztah k věcem, lidem i událostem, konkretismus, kladný vztah k autoritám. Projevuje se stále určitá labilita nervové soustavy patrná zejména v kolísání pozornosti i v nestálosti zájmů. Mezi 6.–8. rokem přetrvává synkretismus (celistvé a neanalytické chápání objektivní skutečnosti). Také eidetismus (představy podobající se svou živostí a přesností vjemu), konkretismus (zaměření na přítomnost a nejbližší okolí), doznívající egocentrismus (zaměření na vlastní osobu) a tendence oživovat předměty a jevy i labilita chování jsou výraznější, než v období mezi 8.–11. rokem.¹⁷

Vnímání se zdokonaluje, dítě vnímá lépe a přesněji to, co je názorné, živé, co v něm vzbuzuje bezprostřední emocionální reakci. Vnímání času a prostoru je stále nedokonalé. Ke konci tohoto věkového období se vnímání stává cílevědomějším, systematictější a přechází v pozorování.¹⁸

Pozornost se zlepšuje. Přestože je v prvním a druhém ročníku školní docházky ještě dost labilní, dítě se snadno rozptyluje vedlejšími podněty. Kromě bezděčné pozornosti se vyvíjí i záměrná pozornost, délka záměrného soustředění je však kratší. Bezděčná

¹⁵ Srov. LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 119.

¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 119.

¹⁷ Srov. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*, s. 26.

¹⁸ Srov. Tamtéž, s. 26.

pozornost je vyvolávána vhodnou motivací, pestrou a zajímavou činností. Vzhledem k dosud nestálé pozornosti je vhodné častější střídání různých druhů a forem činností, děti se tak méně unaví. U činností, které děti zaujmou, však jejich opakování nevadí, naopak, děti je často vyžadují.¹⁹

Představitost přestává být postupně spontánní a nezáměrná. Sedmileté děti již dobře rozlišují mezi skutečností a fantazií. Do světa představ se však vracejí ve hře a četbě. S příchodem vědomostí, soutěživosti a pravidel hry jsou i zde krok za krokem fantazijní prvky omezovány realitou.²⁰ Čím více mají děti možností k názornému poznávání, tím kvalitnější jsou jejich představy. Postupně dochází k zobecňování představ.²¹

Paměť. Dítě má na počátku školní docházky stále tendenci zapamatovat si emocionálně silně působivé události. Škola však od něj vyžaduje, aby si pamatovalo informace záměrně. U obou forem paměti – záměrné i spontánní dochází postupně k jejich těsné součinnosti a k přechodům jedné formy v druhou.²²

Děti si snadno zapamatovávají konkrétní údaje. Mechanická paměť je na dobré úrovni. Příčinou tendence k volné reprodukci, může být nedostatečná slovní zásoba. S rozvojem myšlení a řeči se více uplatňuje logická paměť. V souvislosti s výukou čtení a psaní se značně rozvíjí zraková paměť.²³

Myšlení. Zlepšuje se schopnost analýzy a následně i syntézy i srovnávání na základě shodných, podobných, či odlišných znaků. Výběr podstatného znaku a jeho zobecnění pro celou skupinu předmětů či jevů je proces náročný a dítě si jej osvojuje postupně. Potíže činí také chápání složitějších vztahů a porozumění symbolům. Některé abstraktní pojmy ještě není schopno zcela pochopit.²⁴

Řeč se rozvíjí, rozšiřuje se aktivní i pasivní slovník i schopnost souvislého vyjadřování, dítě používá delší věty i souvětí. Dítě si osvojuje gramatickou správnost písemného i ústního vyjadřování, kultivuje svůj řečový projev. Úroveň řeči silně ovlivňuje prostředí.²⁵

---

¹⁹ Srov. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*, s. 26.

²⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, s. 82.

²¹ Srov. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*, s. 26.

²² Srov. VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, s. 82.

²³ Srov. HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*, s. 26.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 26.

²⁵ Srov. Tamtéž, s. 26.

3 Advent

„Od prvního rána adventu, až do začátku nového roku, zkus najít nové cesty, jak uskutečnit lásku, jak jí odevzdat všem těm, které potkáváš.“²⁶

Prvotní význam adventního času mnohým z nás již téměř unikl, ale i když se na původní náplň adventu nerozpomeneme, přetrvává v naší kultuře řada adventních zvyků, symbolů a svátků, které nám přinášejí okamžik tiché radosti.²⁷

3.1 Původ adventu

Předkřesťanské svátky byly spjaty se zemědělstvím a řídily se pravidelně se opakujícím přírodním cyklem.²⁸ Rozhodující vliv měly každoročně opakující se změny v přírodě, pravidelná střídání ročních období jara, léta, podzimu a zimy, s dobou zimního a letního slunovratu, jarní a podzimní rovnodennosti.²⁹ Slunce bylo symbolem životadárné síly, upíraly se k němu modlitby, magické praktiky, obřady a zvyky. V zimě slunce pozbylo svou sílu a lidé věřili v jeho znovunarození.³⁰

V předkřesťanských dobách tradovala u evropských národů představa o tom, že za dlouhých zimních nocí se přírodní síly dostávají do divokého zápasu. Svět je zaplněn démonickými bytostmi a Slunce, symbol tvořivé síly, je jimi poraženo. S těmito představami se se při šíření svého učení dostávala do střetu církev.³¹ Rané křesťanství se snažilo z povědomí lidí vymýtit původní přírodní oslavy, a proto své svátky soustředilo právě do období významných pohanských oslav. Podařilo se to částečně, protože, jak víme, mnoho magických praktik, pověr, zvyků přetrvalo a dokonce některé původně pohanské symboly byly ve stylizované podobě převzaty křesťanstvím.³² *„Pohanské a křesťanské se v lidových obyčejích, obřadech a svátcích propojilo natolik, že je lze stěží od sebe oddělit.“³³*

---

²⁶ NEWHOUSE, F. A. *Tajemstvo vianoc vo svetle ducha*, s. 10.

²⁷ Srov. VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s. 22.

²⁸ Srov. Tamtéž, s. 19.

²⁹ Srov. FROLEC, V. *Vánoce v České kultuře*, s. 18.

³⁰ Srov. ŠOTTNEROVÁ, D. *Lidové tradice*, s. 121.

³¹ Srov. FROLEC, V. *Vánoce v České kultuře*, s. 24.

³² Srov. ŠOTTNEROVÁ, D. *Lidové tradice*, s. 121.

³³ FROLEC, V. *Vánoce v České kultuře*, s. 24.

3.2 Advent z pohledu křesťanství

Slovo advent je odvozeno z latinského adventus (příchod) a pro křesťany je dobou očekávání dvojího příchodu – narození syna Božího v Betlémě a zároveň Kristova druhého příchodu – Posledního soudu (tzv. Parusie).³⁴

Dvojitá povaha adventní doby ovlivňuje slavení jednotlivých adventních týdnů. Od první adventní neděle do 16. prosince se věřící soustřeďují na druhý příchod Páně a jsou nabádáni k bdělosti, druhá adventní neděle je ve znamení pokání. Od 17. prosince do dopoledne Štědrého dne rozjímají věřící o událostech předcházejících Kristovu narození a radostně očekávají jeho první příchod.³⁵

„První náznaky zavádění vánoční přípravné doby, tedy adventu, pocházejí ze 4. století ze Španělska a Galie. Nejstarší doložené písemné svědectví o adventu je zaznamenáno v postním řádu Perpetua z Tours z konce pátého století. Zvyk předvánočního přípravného času, který měl ve svých počátcích ráz kajícnosti a byl spojen s přísným postem, se rozšířil do ostatních zemí a kolem poloviny šestého století pronikl do Říma. Pevnou součástí římské liturgie se stal na přelomu šestého a sedmého století. Předvánoční období zvané advent stanovila církev v sedmém století. Začíná čtvrtou nedělí před Vánocemi a končí dopoledne 24. prosince.“³⁶

Advent je součástí liturgického roku. Liturgický rok je církevní souhrn svátků, které se opakují v nepřetržitém ročním cyklu. Základní jednotkou liturgického roku je neděle. V liturgickém roku se slaví hlavní tři období: Velikonoce, Vánoce, Liturgické mezidobí.³⁷

Liturgický rok je rozdělen do jakýchsi dvou bloků, na temporál, kdy se slaví svátky spojené s osobou Ježíše Krista a sanktorál, kdy se slaví výroční dny svatých.³⁸

Neděle a liturgické doby mají přednostní postavení ve slavnostech liturgického roku. Počátek církevního roku nepřipadá na 1. leden, ale na první neděli adventu. Popis temporálu v chronologickém pořadí vypadá takto: doba adventní (začíná čtyři neděle před Vánocemi, končí odpoledne ve svátek Narození Páně); doba vánoční (začíná od prvních nešpor svátku Narození Páně a končí ve svátek Křtu Páně); liturgické mezidobí I. (trvá od pondělí po svátku Křtu Páně do úterý před Popeleční středou; doba postní (trvá

³⁴ Srov. VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s. 23. .

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 25.

³⁶ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s. 23.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 14.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 14.

od Popeleční středy do odpoledne Zeleného čtvrtku; velikonoční třídní (trvá od čtvrteční večerní mše na památku Večeře Páně, do nešpor neděle Zmrtvýchvstání Páně); doba velikonoční (trvá od slavnosti Velké noci do nešpor neděle Seslání Ducha svatého – tzv. svatodušní neděle); liturgické mezidobí II. (trvá od pondělí po slavnosti Seslání Ducha svatého do soboty před první nedělí adventní).³⁹

Liturgická období nejsou církví uváděna v chronologickém pořadí, ale podle jejich významu: období třídní velikonoční; doba velikonoční; doba postní; doba vánoční; doba adventní; liturgické mezidobí.⁴⁰

3.2.1 Svátky významných svatých

V adventním čase patří mezi nejvýznamější svátky věřících: svátek sv. Ondřeje (30. listopad), který, s ohledem na výpočet počátku adventu, může v některém roce patřit mezi předadventní, svátek svaté Barbory (4. prosinec), den sv. Mikuláše (6. prosinec), den sv. Ambrože (7. prosinec), den sv. Lucie (13. prosinec) a Štědrý den (24. prosinec).⁴¹

Svátek sv. Ondřeje

Pocházel z Betsaidy, byl bratrem sv. Petra.⁴² Kristus si jej podle evangelií zvolil jako jednoho ze svých apoštolů. Za svého života podnikal Ondřej četné misijní cesty do Malé Asie, Řecka a Ruska, kde přesvědčoval bezvěrce o křesťanské víře v jednoho Boha a svým léčitelským darem uzdravoval nemocné. Za svou víru byl Římany ukřižován.⁴³

Svátek sv. Barbory

Narodila se ve 3. století v Nikodemii, na území dnešního Turecka.⁴⁴ Prý vynikala krásou. Aby nebyla poskvrněna její čest, dal ji otec v době své nepřítomnosti zavřít do věže se dvěma okny. Barbora tajně přijala křesťanského kněze a nechala se pokřtít. O přijetí

---

³⁹ Srov. VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s. 14.

⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 14.

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 21.

⁴² Srov. HERÝNEK, P. *České Vánoce*, s. 12.

⁴³ Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 242.

⁴⁴ Srov. VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s. 77.

nové víry se pak svěřila otci. Ten ji zbil, ale ona se od své víry neodvrátila. Proto ji předal římským úřadům. Barbora byla odpůrci křesťanů mučena a pak sřata mečem rukou vlastního otce. Legenda praví, že jakmile padla její hlava na zem, sjel z nebe blesk a spálil jejího kata na popel.⁴⁵

Svátek sv. Mikuláše

Narodil se kolem roku 250 v lykijském městě Pataře, ležícím na jihozápadě Malé Asie. Stal se biskupem v lykijské Myře. I jeho postava je opředena mnoha legendami. Jedna z nich vypráví o tom, že pocházel z majetné rodiny a po smrti svých rodičů rozdál veškerý majetek nejchudším lidem. Nejrozšířenější je legenda o třech dívkách, které se měly stát prostitutkami, aby rodina mohla zaplatit dluhy a získala peníze na živobytí. Mikuláš tajně položil na okno tři váčky s penězi a šťastný otec měl dostatek peněz pro sebe i na provdání dívek a jejich věno.⁴⁶

Svátek sv. Ambrože

Narodil se kolem roku 338 snad v Trevíru, vystudoval práva a stal se soudcem v Miláně. Ačkoli nebyl pokřtěn, pro jeho laskavost a moudrost si ho lid vyvolil za biskupa. Křest přijal až později. Sepsal četná mravoučná a věroučná díla. Pro svou rozsáhlou činnost je považován za jednoho ze čtyř velkých církevních učitelů.⁴⁷

Svátek sv. Lucie.

Narodila se údajně v Syrakusách na Sicílii kolem roku 286. Již jako dívka se zaslíbila Bohu a složila tajně slib čistoty. Matka, která o její víře nevěděla, ji však přislíbila mladíkovi z pohanské rodiny. Dívka chlapce odmítla a své věno rozdala chudým. Mladíka popudilo, že přišel o dívčino bohaté jmění, a udal ji úřadům, které křesťany tvrdě trestaly. Když Lucie odmítla jejich příkaz k oběti pohanským bohům, nechal ji římský místodržící

---

⁴⁵ Srov. HERYNEK, P. *České Vánoce*, s. 13.

⁴⁶ Srov. VONDRUŠKA, V. *Církevní rok a lidové obyčeje*, s. 78.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 79.

mučit, polévat horkým olejem a pak setnout mečem. Stalo se tak 13. prosince 304. Od té doby si křesťané připomínají její památku.⁴⁸

3.2.2 Adventní věnec

Věnec už v antickém světě symbolizoval odměnu, ale také věčnost bez začátku a bez konce. Adventní věnec je uvitý obvykle ze zeleného jehličí, což v přírodě vyjadřuje naději právě v době, kdy venku přichází zima.⁴⁹

Ryze křesťanským zvykem je obřad zažihání adventního věnce, který se zavedl v kostelích na první adventní neděli, jako zdůraznění počátku adventu a s ním i celého církevního roku.⁵⁰

Strojení adventního věnce patří k mladým, zato velmi oblíbeným vánočním zvykům. Nejstarší písemně doložená zpráva pochází z roku 1838 z Hamburгу, kde teolog a správce sirotčince Johann Heinrich Wichern pověsil na počátku adventu nade dveře velký věnec vyřezávaný ze dřeva. Každý den na něj upevnil jednu zapálenou svíci. Pod věncem stála pokladnička, do které mohli věřící házet milodary pro opuštěné a osiřelé děti.⁵¹

Mezi dvěma světovými válkami pronikl zvyk za hranice německy hovořících zemí. Adventní věnce se pak také začaly zhotovovat ze zelených větviček jehličnanů. Živé adventní věnce symbolizovaly věčný život, který věřícím přislíbil Ježíš. Kruhový věnec vyjadřoval jednotu společenství lidí a Boha, plamen svíček připomínal Krista jako světlo každého člověka. Poněvadž adventní čas začíná čtvrtou nedělí před Vánocemi, ustálil se počet svíci na adventním věnci na čtyřech. Každou adventní neděli se jedna z nich zapálí.⁵²

Svíce na věnci, zapalované každou nedělí, vyjadřují, že království boží roste pomalu do plné nádhery. Jak se postupně rozžihají, zvou nás, abychom každým dnem, kterým jsme blíž vánočním svátkům, stále více zářili světlem dobrých skutků pro lidi ve svém okolí, protože ve smyslu Ježíšova evangelia je láska jediným ukazatelem správného směru vývoje člověka. Advent přináší výzvu k probuzení, výzvu nezaspat velkou příležitostí, která se nám nabízí, abychom přestoupili ze tmy do světla, z noci do dne.⁵³

⁴⁸ Srov. HERYNEK, P. *České Vánoce*, s. 12.

⁴⁹ Srov. JUDÁK V. *Na minutu s Viliamem Judákem: Adventní a vánoční zamyšlení*, s. 14.

⁵⁰ Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 245.

⁵¹ Srov. VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s. 21.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 21.

⁵³ Srov. JUDÁK, V. *Na minutu s Viliamem Judákem: Adventní a vánoční zamyšlení*, s. 14.

Svíčky a stuhy na věnci mívají různou barvu, měly by však být fialové, protože barvou adventu je fialová vyjadřující důstojnost a pokání. Výjimkou je svíčka třetí v pořadí, je růžová (známá jako Gaudete) a symbolizuje radost nad nadcházejícím svátkem narození Spasitele. Objevují se však i věnce s pátou – bílou svíčkou uprostřed. Ta se zapaluje na Štědrý den, v liturgii však nemá opodstatnění.⁵⁴

3.2.3 Adventní kalendář

Oblíbeným adventním zvykem jsou adventní kalendáře. Autor Piřha uvádí, že kalendář vznikl patrně v době Baroka v severozápadním Německu. Jmenoval se Jeruzalém a děti si jej vyráběly samy z pruhu pevnějšího papíru. Nakreslily siluetu města, jednotlivé domy a na ně pak různě velká okna. Těch bylo právě tolik, kolik dnů měl toho roku advent. Pak celé městečko vystřihly a okna prostřihly tak, že vznikly otevíratelné okeničky. Okna a zvláště ta chrámová podlepily barevným celofánem. Na závěr se pruh papíru slepil do tvaru válce. Večer se do jeho středu umístila nízká svíčka a zapálila se. Když se zhaslo, vrhal kalendář na stěny stíny. Tak se náhle všichni přítomní v pokoji ocitli uvnitř Jeruzaléma. Bylo-li dítě celý den hodné nebo vykonalo-li nějaký dobrý skutek, mohlo si jedny okenice otevřít. Jeho Jeruzalém pak den za dnem stále více zářil. Byl obrazem štědrého srdce a čisté duše dítěte.⁵⁵

Autoři Vavřinová a Toufar se však shodují, že adventní kalendář vznikl až zásluhou Gerharta Langa roku 1908 Mnichově, který jej uvedl na trh jako vystřihovací kalendář nazvaný V Zemi Ježíškově. Na jednom listu bylo čtyřadvacet krátkých veršů, na druhém čtyřadvacet vánočních obrázků. Děti každý den jeden obrázek vystřihly a nalepily ho k příslušnému verši. Na Štědrý den tak sestavily jakýsi obraz pohádkové betlémské krajiny.⁵⁶

Adventní kalendář prošel dále zajímavým historickým vývojem. Dnešní kalendář se od toho původního značně liší. V okéncích skrývá čokoládu, motivem obrázků bývá nejčastěji Santa Claus.

---

⁵⁴ Srov. TOUFAR, P. *Český rok na vsi a ve městě*, s. 80.

⁵⁵ Srov. PIŘHA, P. *Adventní čas*, s. 20.

⁵⁶ Srov. TOUFAR, P. *Český rok na vsi a ve městě*, s. 80.

3.3 Advent z pohledu české lidové tradice

25. listopadu, na svatou Kateřinu, se konala poslední taneční zábava, která oddělovala uvolněný podzimní čas od adventu.⁵⁷ Advent byl obdobím rozdílným od předchozího času hodokvasů, jídla, pití, muziky. Sníh, mráz, tma, krátký den, dlouhá noc – čas určený ke zklidnění těla i duše, jakési utlumení životních pochodů a přesun energie do sféry myšlení, duchovního povznesení. Především na venkově se mnoho nepracovalo. Málo světla a chlad lidi brzy stahoval domů, do světnice. U stolu a u kamen společně seděli staří, mladí i děti, čímž vznikala prostor pro vyprávění pohádek, pověstí, životních příběhů a zpívání.⁵⁸ Těmto sedánkám s lehkou prací v ruce se říkalo přástky, přídky či podobně – podle původní práce zde konané, předení.⁵⁹ Avšak do raného středověku, před přijetím křesťanství v Českých zemích, bylo toto období slaveno spíše v pohanském duchu veselí a radosti, které vyvrcholilo novoročními slavnostmi.⁶⁰

Den se obvykle začínal bohoslužbou zvanou roráty. Byla to mše sloužená většinou v sobotu, ale konala se i ve všední dny adventu jako záslibná (votivní) mše ke cti a chvále Bohorodičky, nebo jako záslibná mše soukromá. Kněz před mší svatou klečel na stupni před oltářem a zpíval:⁶¹ „Rorate coeli...“⁶² („Rosu dejte nebesa a oblaky dštěte spravedlivého, otevři se země a vpuč nám Spasitele“). Roráty byly známy také jako mše andělská, neboť se při ní předcítá část z evangelia o andělu, který Panně Marii zvěstoval narození Ježíše.⁶³

České roráty vynikly v 16. století jako hudebně bohaté adventní ranní mše ke cti Panny Marie a zpívaly se původně latinsky. Chodit na roráty patřilo v adventu k obyčejí města i venkova a znamenalo často velmi dlouhou a mrazivou cestu s lucernou do farního kostela. V přítomí kostela si lidé přisvěcovali tzv. rorátními svíčkami.⁶⁴ Kdo se nemohl mše zúčastnit, zapálil svíčky alespoň doma před obrazem nebo soškou Matky Boží.⁶⁵

Zbytek dne se však zcela nepodřizoval vážnému duchovnímu tématu. Advent bylo běžné období, prostoupené navíc hospodyňskými povinnostmi předvánočních příprav.

---

⁵⁷ Srov. LANGHAMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 242.

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 234.

⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 242.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 233.

⁶¹ Srov. VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s. 34.

⁶² Srov. HERÝNEK, P. *České Vánoce*, s. 10.

⁶³ Srov. VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*, s. 34.

⁶⁴ Srov. HERÝNEK, P. *České Vánoce*, s. 10.

⁶⁵ Srov. VEČERKOVÁ, E.; FROLCOVÁ, V. *Evropské vánoce v tradicích lidové kultury*, s. 29.

Znamenalo velký úklid, přípravu zásob na celé svátky, nákup potravin, pečení chlebů, vánoček a množství koláčů, někde se konala i zabijačka. Příprava hospodářství, úklid náradí, vykonávání různých fyzicky náročnějších příprav a z části i náročná stavba betlému – to byly zase mužské předvánoční povinnosti.⁶⁶

V této době příprav, snad i proto, že šlo o dobu méně významnou, zatím nesváteční, se mohly trvale usadit i zvyky tradované z předkřesťanských dob. Spjovaly křesťanství s duchovností dávných věků. S vírou v sílu přírody, kosmu, země, v magické působení sil v čase před přelomem roku. Věřilo se, že ve významných časových momentech směřují duše předků vstupovat mezi živé, kontrolovat je, napomínat, zpovídat, trestat a radit. Jednotlivé mýty se tedy drží se jmény kalendářních křesťanských světců a světic – Barbora, Ambrož, Lucie. Do reálného světa vstupují formou reálného zpodobnění hlavně jako masky, které v příslušných datech obcházejí obce. Jsou obvykle tiší, málomluvní, bílé odění, symbolicky čistí, či vymetají světlici, jindy lidi zpovídají, šlehají, obdarovávají – podle situace a závažnosti zvyku. Někdy mají i podobu reálných či fantaskních zvířat, strašidelných oblud a masek.⁶⁷

Svátek sv. Ondřeje

V lidové tradici je ochráncem nevěst, sedláků a rybářů. Na sv. Ondřeje začíná v lidové tradici zima, kdy se síly země stahují pod povrch, který se na dlouho uzavírá a zamrzá. Naposledy, než zamrzne voda, se lze země zeptat na osud. Čaruje se nejen s vodou, oslovují se stromy (např.: třesení bezem) a okolní příroda (např.: klepání na kurník), lije se olovo. Dotazy se týkají vdavek, zdraví, bohatství a smrti.⁶⁸

Svátek sv. Barbory

V lidové tradici patřil tento den večerním obchůzkám barborek dům od domu. Většinou to byly ženy bíle zahalené, oblečené do dobových spodniček, košilek a plachet přes hlavu. Vešly tiše, bez pozvání, v rukou nesly malé metličky k vyšlehání nezbedníků. V druhé ruce měly košík s drobnými dárky, jablky a pamlsky pro hodné děti. Variant těchto

---

⁶⁶ Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 233.

⁶⁷ Srov. Tamtéž, s. 235.

⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 244.

postav je více.⁶⁹ Dnes je nejznámějším zvykem uříznout větvičku třešně – barborku, dát ji doma do vázy s vodou a čekat do Vánoc. Pokud vykvete, věští do roka vdavky.

Svátek sv. Mikuláše

Slaví se dosud v předvečer svátku. Téma této tradice se částečně liší od ostatních, protože hlavní postava Mikuláš představuje skutečnou postavu světce. Má podobu dobrodružného křesťanského biskupa – starce s bílým plnovousem, v komži, mitře, ornátu, s berlou v ruce. Doprovází jej anděl a čert, ti jako bytosti zcela nadpřirozené, se zobrazují volněji, s notnou dávkou fantazie. Trojice obchází dům od domu, Mikuláš je laskavý zpovědník a soudce provinilých dětí,⁷⁰ hodné děti obdarovává pamlsky. V nejchudších rodinách se dříve odbývala nadílka punčochou, která se dávala za okno.⁷¹

Se svátkem souvisely mikulášské trhy, které se konaly ve větších městech, a kde se nakupovalo potřebné zboží a potraviny, i dárky na Vánoce.⁷²

Svátek sv. Ambrože

Byla jím postava muže oblečeného do delší bílé košile vyhrnuté z kalhot, s bílou rouškou na obličej, bílé polepenou metlou a vysokou jehlanovitou černou čepicí z papíru. Vyhlížel strašidelně, ale nikomu neškodil.⁷³

Ambrož se objevoval za soumraku u kostela a děti na něj hrdinsky pokřikovaly. Občas upustil nějakou cukrovinku, aby přilákal děti ke sbírání. Pak je honil kolem kostela.⁷⁴ Zlobivé děti vyplácel březovou metlou.⁷⁵

---

⁶⁹ Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 248.

⁷⁰ Srov. HERÝNEK, P. *České Vánoce*, s. 14.

⁷¹ Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 248.

⁷² Srov. Tamtéž, s. 248.

⁷³ Srov. Tamtéž, s. 265.

⁷⁴ Srov. ZÍBRT, Č. *Veselé chvíle v životě lidu českého*, s. 471.

⁷⁵ Srov. SKOPOVÁ, K. *Hody, pústy, masopusty*, s. 112.

Svátek sv. Lucie

Podle lidové víry je sv. Lucie ochránkyní proti čarodějnicím. Od jejího svátku až do Štědrého večera dávaly hospodyně kravám kousek těsta s kořením a zeleninou, aby nad nimi neměly čarodějnice moci.⁷⁶

V předvečer jejího svátku obcházely vesnicí ženy oděné do bílého roucha, obličej zahalený bílou plachetkou, pomoučený nebo se škraboškou ve tvaru dlouhého zobáku. Představovaly tiché, tajemné postavy, chodící někde s dřevěným nožem, jinde s březovým koštětem a husí peroutkou. Symbolizovaly čistotu a naznačovaly vymetání smetí z jizby. Lucky nenadělovaly, jen strašily.⁷⁷

Svatá Lucie byla též patronkou předení. Na její svátek se nesmělo příst a drát peří, která žena tento zákaz přestoupila, byla postavami lucek ztrestána – přádko jí pocuchaly, nářadí roznesly po domě.⁷⁸

O svaté Lucii se sela do misky s hlínou pšenice. Po jejím vzejití se usuzovalo na budoucí úrodu.⁷⁹

Perchta

Tato figura neměla k obchůzce pevné datum, někdy chodila dokonce až na Štědrý večer. Měla různé podoby. Nejhrůznější byla ustrojená do kožichu se zvířecí hlavou, jiná měla např.: bílý plášť, řeznický nůž, u pasu koudel a v ruce putýnku.⁸⁰ Strašila děti nedorážující púst, že jim rozpárá břicho a vycpe ho koudelí. Tuhle šokující postavu později církve spolu s vrchností zakázala.⁸¹

---

⁷⁶ Srov. ZÍBRT, Č. *Veselé chvíle v životě lidu českého*, s. 471.

⁷⁷ Srov. HERÝNEK, P. *České Vánoce*, s. 17.

⁷⁸ Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 268.

⁷⁹ Srov. HERÝNEK, P. *České Vánoce*, s. 17.

⁸⁰ Srov. LANGHAMMEROVÁ, J. *Lidové zvyky*, s. 265.

⁸¹ Srov. SKOPOVÁ, K. *Hody, pústy, masopusty*, s. 112.

3.4 Symboly adventu

Symbolika je klíčem k pochopení duchovního světa. Člověk potřebuje symboly k tomu, aby to, co je jinak nepředstavitelné, převedl do jakési uchopitelnosti a mohl se s tím úspěšně vypořádat.⁸²

Díky symbolu je náboženství zažitelné. Řeč symbolů je přesazná, není vázána na čas, člověka a hranice. Hluboce souvisí s duševní a duchovní podstatou člověka a každý, kdo se jí snaží porozumět se navrácí zpět do svého duchovního domova.⁸³

Advent přináší celou řadu symbolů. Pro potřeby této práce jsem se zaměřila jen na některé z nich. Zvolila jsem témata Cesta, Světlo ve tmě, Naděje.

Cesta

Advent hovoří mnoha způsoby o tom, že jsme na cestách. Maria se vydává na cestu do Betléma. Být na cestách, to je téma každého lidského života. Ta cesta může být poznamenána temnotou a absencí východiska, pocitem, že už nás nikdo nepotřebuje, že nenajdeme místo v lidské společnosti, nemocí a stářím, pochybnostmi a otázkami. Právě v těchto dnech se lidé vydávají na cestu k sobě navzájem, na cestu k Bohu.⁸⁴

Světlo ve tmě

Lidstvo toužilo po Mesiášově světle po celá staletí. Proroci v Izraeli se cítili jako lidé uprostřed národa, který přebývá ve tmě a ve stínu smrti. Bylo to více než symbolické, že křesťané určili za den Kristova narození den zimního slunovratu – do té doby pohanský svátek nepřemožitelného Slunce. Vždyť Kristus je světlem světa, „Sluncem spravedlnosti“. Uprostřed zimy proto církev oslavuje východ toho Slunce, které dokáže osvětlovat a zahřívát člověka. Jesle hoří, září, nové světlo proudí nocí. Od této chvíle už nezvítězí žádná temnota, protože víra přináší světlo. Pramenem této nezičitelné záře je Boží Dítě. V mnoha srdcích vládne studená zima, protože tam světo nemůže vstoupit.⁸⁵

---

⁸² Srov. BIEDERMANN, H. *Lexikon symbolů*, s. 5.

⁸³ Srov. MUCHOVÁ, L. *Vyslovit nevyslovitelné*, s. 59.

⁸⁴ Srov. JUDÁK, V. *Na minutu s Viliamem Judákem: Adventní a vánoční zamyšlení*, s. 9.

⁸⁵ Srov. Tamtéž, s. 61.

Každý člověk je člověkem, není jeden cenný a druhý bezcenný. I chudý a špinavý má v sobě světlo betlémské.⁸⁶

K životu potřebujeme světlo a kde světlo není, onemocníme. Narozením Krista bylo světu dáno světlo, které prosvětluje noční tmu. Noc zůstává, ale je prosvětlena, tma nezmizela, ale je překonána.⁸⁷

*„Uprostřed tmy sedět spolu, bezmocně, bez pomoci – zažít tuto tmu, to je advent! Pouze ve tmě může vyrůst touha po světle.“*⁸⁸ Každý z nás jistě zažil chvíle rodícího se rána, tma je vytlačována pomalu. Noc potřebuje svůj čas, aby se ze tmy stalo světlo. I když je noc nekonečně dlouhá, přece jen máme naději, která nikoho nezklame, že po těžké noci přijde nový den.⁸⁹

Naděje

Advent je časem naděje. A naděje má mnoho podob: rodiče touží po narození svého dítěte, sedlák zasévá v naději na sklizeň, věřící člověk se modlí. I dobré slovo může být znakem naděje. Naděje je motorem našeho života. Neustále hledáme smysl věcí, máme přání a sny. Naděje nám byla dána na cestu, na naši cestu životem. Největší nadějí věřících je naděje v život po pozemském životě, naděje v Bohu. Právě o adventu si můžeme uvědomit, že všechny nerovnosti na naší životní cestě pro nás nepředstavují bezvýchodnou situaci. Přichází možnost upravit životní směr – objevit v sobě dobro, aby se naše duše ve světle vánoční hvězdy mohla zaskvíť v plném lesku.⁹⁰

---

⁸⁶ Srov. JUDÁK, V. *Na minutu s Viliamem Judákem: Adventní a vánoční zamyšlení*, s. 46.

⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 27.

⁸⁸ JUDÁK, V. *Na minutu s Viliamem Judákem: Adventní a vánoční zamyšlení*, s. 30.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 22.

⁹⁰ Srov. Tamtéž, s. 12.

II. Praktická část: Výtvarný projekt

Bydlím v malé obci, kde žije jedenáct dětí mladšího školního věku. Vyzvala jsem je, abychom společně vytvořili adventní výtvarný kroužek. Z jedenácti pozvaných dětí se jich dostavilo jen pět. Skupinu tvořila tři děvčata a dva chlapci ve věku 7–11 let. Pro zachování soukromí uvádím počáteční písmeno jejich křestního jména a věk: A: dívka – 6 let, K: dívka – 7 let, D: chlapec – 7 let, O: chlapec – 9 let, P: dívka – 11 let.

Před započítím práce jsem vycházela z předpokladu, že děti mají význam adventu zúžený jen na pojmy adventní věnec, dárky, Ježíšek a podobně. Proto jsem jim na začátku našich setkání položila otázku: „Co víte o adventu?“ a jejich odpovědi jsem zaznamenala.

Praktická část sestává ze sedmi kapitol. Jde o témata Mariin malý oslík, Adventní městečko, Adventní příroda, Světlo ve tmě, Cesta a Naděje. Sedmou část tvoří závěrečné setkání s dětmi. Jako hlavní motivační prostředek pro přiblížení adventní doby jsem zvolila vánoční povídku Mariin malý oslík od švédské autorky Gunhild Sehlín, kterou jsem pro potřeby této práce zkrátila a upravila. Text je součástí přílohy. Příběh o oslíkovi provází celou praktickou část, hledali jsme v něm s dětmi prvky vážící se k jednotlivým tématům.

U každé z kapitol jsem si stanovila dílčí výchovné, výtvarné, i rukodělné cíle a prostřednictvím vyprávění, motivace, imaginace, her, otázek a prožitku při výtvarné nebo rukodělné činnosti jsem se snažila dětem dané téma co nejvíce přiblížit. V závěru kapitoly jsem dětem položila otázky tak, abych mohla na základě jejich odpovědí provést zhodnocení splnění jednotlivých cílů.

Téma **Mariin malý oslík** je rozčleněno na deset kapitol. Po přečtení každé jednotlivé kapitoly měly děti za úkol vyjmenovat postavy, které zde vystupovaly. Zároveň jsme se pokusili zreflektovat některé pasáže z dané kapitoly. Dále jsem děti vybídla, aby si každé z nich zvolilo jednu postavu, případně kulisu, z kapitoly a nakreslilo ji a vytvořilo loutku. Několikrát se stalo, že více dětí najednou toužilo namalovat tutéž postavu. Nebránila jsem jim v tom. Plánovala jsem, že v rámci tradičního předvánočního sousedského posezení v naší obci s dětmi uspořádáme malé loutkové představení. Děti však o dramaturgii nejevily zájem, proto jsem se rozhodla, že příběh na závěr alespoň společně převypráví.

Po zpracování příběhu Mariin malý oslík, jsem dětem vyprávěla o události narození Krista, vysvětlila jsem jim způsob odvození délky adventní doby, seznámila je s tradicí adventních věnců a adventních kalendářů. Tradici adventních kalendářů jsem dětem přiblížila prostřednictvím výtvarné činnosti. Téma nese název **Adventní městečko**.

V kapitole **Adventní příroda** jsme se zabývali adventem viděným očima našich předků spjatých s přírodou, kdy jsme hovořili o zimním slunovratu a o způsobu trávení adventního a zimního času našich předků na venkově. Adventní krajinu jsme znázornili pomocí výtvarné činnosti.

Dále jsem zaměřila pozornost na některé adventní symboly, jsou jimi:

Světlo ve tmě, kdy jsme s dětmi hovořili o motivu světla a jeho možných variantách, o hodnotě světla i tmy, o hodnotě druhého člověka. Výtvarná činnost měla dětem umožnit zažít moment, kdy se tma snaží zahalit světlo, ale světlo nad tmou vítězí.

Cesta. Zabývali jsme se překážkami na životní cestě, životním směřováním, cestou za láskou a světlem a pomocí bližnímu. Výtvarná činnost měla pomoci dětem uvědomit si, že i když je světlo zahaleno tmou, je možné jej zase najít a také, že i malý krok ke světlu je důležitý.

Naděje. S dětmi jsme si povídali o naději z pohledu křesťanství, z perspektivy předků spjatých s přírodou a očima „běžného člověka,“ o srdci jako zdroji naděje. Pomocí rukodělné aktivity měly děti prožít naději, darování a přijímání.

V závěru výtvarného projektu jsem dětem položila otázku, zda by mi mohly říci, co vědí o adventu. Jejich odpovědi jsem porovnávala s odpověďmi na začátku našich setkání. Dále jsem se zeptala, zda by mi dokázaly říci, co jsme malovali, jaké hry jsme hráli a o čem jsme si povídali. Chtěla jsem též vědět, co je na naší společné práci nejvíce zaujalo, zda se, případně, objevilo něco, co je nebavilo. Na závěr jsem provedla vyhodnocení, abych se přesvědčila, zda můj adventní projekt děti obohatil.

1 Mariin malý oslík

Výchovný cíl: děti jsou motivovány ke společnému adventnímu setkávání, znají adventní příběh putování Josefa a Marie do Betléma; umí vyjmenovat jednotlivé postavy z dané kapitoly a zreprodukovat děj; umí pomocí loutek stručně převyprávět celý příběh, rozvíjí tak paměť a pozornost; vyjadřují své postoje k lásce a její podstatě, naději, soucitu, pýše, důvěře a lidské zlobě.

Výtvarný cíl: děti procvičují kresbu, kreslí příběh dle vlastní fantazie, volí samostatně výtvarnou techniku a učí se variantnímu myšlení na základě vlastního výběru výtvarných pomůcek.

Použité motivace: motivace četbou adventní povídky, motivace vyprávěním, motivace dramatizací pomocí loutek.

Použité metody: otázky a odpovědi; výroba jednoduchých loutek při využití technik: kresba, stříhání a lepení.

Plán evaluace: reakce na motivaci k adventnímu setkávání; kontrola reprodukce postav z jednotlivých kapitol; kontrola reprodukce celého textu; obsah dětských myšlenek týkajících se hodnot plynoucích z vánočního příběhu; fantazijní prvky v kresbách; různorodost ve volbě výtvarných pomůcek.

Výtvarná činnost: Loutky

Pomůcky: pastelky, voskové pastely, voskové bločky, fixy, mikrofix, čtvrtka formátu A4, nůžky, lepicí páska, špejle.

Postup: pastelkou, voskovými pastely, voskovými bločky či fixy nakreslíme vybranou postavu. Obličej nebo jiné detaily můžeme zvýraznit mikrofixem. Figura se vystříhne. Nevystříhávají se přesné obrysy, jen ovál kolem postavy. Na spodní část oválu se pomocí lepicí pásky přilepí špejle tak, že loutku je možné vodit a držet zespona.

„Milé děti, při našich setkáních si budeme povídat o adventu. Jestlípak víte, co to je advent?“

O: „Advent je o tom, že se zapálí svíčka a přijdou čerti, Mikuláš a anděl. Ještě se může píct cukroví a perníčky.“

A: „My si děláme advent tak, že si ve škole vyrábíme vánoční stromeček, vánoční kalendář – takové rybičky. Je jich tam, no, asi až do Vánoc.“

P: „Advent je to, že si lidi počítají čtyři neděle a každou neděli si zapálí svíčku.“

D: „Nevim.“

K: „Já nevim.“

„Ano, to vše k adventu patří, ale nejen to. My si při našich setkáních budeme o adventu povídat a také malovat a tvořit. Přečtu vám jeden příběh, který se jmenuje Mariin malý oslík. K tomuto příběhu si vyrobíme loutky a zkusíme si zahrát divadlo. Když nám to dobře půjde, mohli bychom na předvánočním sousedském posezení zahrát i našim rodičům, přátelům a sousedům. Chcete?“

Děti: „Ano; já; super!“

„A nyní poslouchejte, začínám vyprávět:“

Nejlínější osel

„Jaké postavy v příběhu vystupovaly?“

Děti: „Špinavý oslík, ostatní čisté oslíci, Šimon, Marie.“

„Pročpak byl asi oslík tak líný?“

Děti: „Asi proto, že s nim nikdo nikam nechodil; protože ten pán co ho měl byl na něj hrozně zlý, tak mu to dělal schválně.“

„Smáli byste se také oslíkovi, že je špinavý?“

Děti: „Ne.“

Oslík říkal: „Však já vám ukážu! Pročpak to asi říkal?“

Děti: „Protože se mu smáli, tak von jim to chtěl oplácet“

„Nemohlo to být třeba proto, že věřil, že jednou udělá něco velikého? Že i přes výsměch něco dokáže?“

Děti: „Jo“

„Proč byl oslík pyšný, když se vracel od studny?“

Děti: „Protože viděl tu Marii.“ „Protože byla na něj hodná.“ „Protože ho poškrabala za uchem.“

„Nyní si děti vyberte jednu postavu nebo věc z příběhu a nakreslete ji na papír. Můžete si vybrat čím chcete malovat. Na obrázek můžete použít více výtvarných pomůcek najednou, například současně pastelky i fixy nebo třeba voskové bločky i mikrofix. Potom vám ukážu, jak si z obrázku vyrobíte loutku.“

Osel pro Marii

„Jaké postavy v příběhu vystupovaly?“

Děti: „Josef, ovečka, boháč, stáj.“

„Ovečky a kozy ve stáji u Marie oslíka hezky přivítali, proč?“

Děti: „Protože byl vykartáčovaný a hezký.“ „Protože tam byl nový.“

„Mně napadlo, že ty ovečky, co bydlely u Marie byly tak hodné proto, že na ně byla Marie hodná. Neznaly nic jiného, než lásku.“

Děti: „No jasně!“

„Proto ani neuměly být zlé na oslíka, kdežto ti druzí osli měli zlého pána, a proto byli zlí. Rozumíte mi?“

Děti: „Ano“

„Vyberte si jednu postavu z příběhu a nakreslete ji.“

Velké tajemství

„Jaké postavy v příběhu vystupovaly?“

Děti: „Had, beran, jehňata, ptáčci.“

„Proč je najdnou oslík tak poslušný?“

Děti: „Asi, že Marie čeká miminko“

„Ale to on přece ještě v té době nevěl, že bude mít děťátko.“

Děti: „Asi byl hodný, protože se těšil, až mu řeknou to tajemství.“

„Ale to on také ještě nevěděl, on byl přece hodný už když šli k té studni s Marií.“

Děti: (mlčí)

„Nemohlo to být proto, že na něj byla hodná nejen Maria, ale i zvířátka, takže láska ho změnila?“

Děti: „To bylo určitě tak.“

„Jednu postavu z příběhu nakreslete.“

Doba sklizně

„Jaké další postavy se v příběhu objevily?“

Děti: „Judita.“

„Proč Marie pomáhala Juditě?“

Děti: „Judita byla stará a už neměla žádné síly.“ „Protože Maria byla tak hodná.“

„Ano, protože Maria byla tak hodná a měla s ní soucit.“

„Když říkala ostatní zvířata: K těmto chudým lidem se tak krásný osel vůbec nehodí, jakou nepěknou vlastnost měla?“

Děti: „Asi proto, že je ten pán takhle vychoval ta zvířátka.“ A že ty zvířátka jsou zvyklý na ty bohatý.“

„Aha a jak tomu říkáme, když někdo povýšeně mluví. Například takto: Já jsem nejlepší na světě...“

Děti: „Je na sebe jakoby pyšný.“

„Ano, pýcha. Říká se: Je pyšný jako páv. Je to hezká vlastnost?“

Děti: „Ne.“

„V této kapitole vystupovalo málo nových postav. Přečteme si další kapitolu a pak až budeme malovat.“

Císařův rozkaz

„Jaké další postavy se v příběhu objevily?“

Děti: „Ten pán se zprávou, císař.“

„Nejprve se Marii nechtělo vydat se na cestu, pak ale změnila názor, protože dala svou důvěru Bohu. Už se vám někdy stalo, že se vám třeba někam vůbec nechtělo jít, ale nakonec jste byli rádi, že jste tam šli?“

Děti: „Jo, mně se nechtělo do skauta, ale pak se mi tam líbilo.“ „Mně se taky nechtělo jeden den vůbec do skauta, ale pak jsme tam dělali dobrý věci.“ „My jsme měli jít do koncertní síně, mně se tam nechtělo, ale potkala jsem tam svoje kamarádky a nakonec jsem byla ráda, že jsem tam šla.“

„Maria věřila, že jejich cesta dobře dopadne. Už se Vám někdy stalo, že jste dali někomu svou důvěru? Například, že jste věřili, že váš kamarád nevyzradí tajemství?“

Děti: „Jo, já mám kamarádku a s ní je to těžký, protože já jí třeba něco řeknu, aby něco nevyzradila a ona to vždycky vykecá.“

„Vyberte jednu postavu a nakreslete ji.“

Cesta do Betléma

„S jakými postavami jsme se v této kapitole seznámili?“

Děti: „Anděl, Bůh.“

„V této kapitole vystupovalo málo postav. Přečteme si další kapitolu, pak budeme kreslit.“

U loupežníků

„Kdo se nyní ve vyprávění objevil?“

Děti: „Loupežníci“

„Myslíte si, že loupežníci byli odjakživa zlí?“

Děti: „Voni nejdřív byli normální lidi, pak najednou chtěli třeba bejt bohatý, tak se stali loupežníkama.“

„Mě také napadlo, že to mohlo být třeba, že na ně byl celý život někdo zlý, třeba rodiče nebo kamarádi, a proto se vlastně ani neuměli chovat jinak.“

Děti: „To mohlo být klidně tak.“

„A možná že nebyli zase tak zlí, když v jednom z nich probudilo lásku vyprávění o andělu, v druhém pak zpívající ptáci a v třetím myšlenka na děťáko, které má přijít na svět...“

Děti: „No jó!“

„Znáte někoho takového, kdo je zlý, o kterém si myslíte, že se tak chová právě proto, že má málo lásky?“

Děti: „Jeden kluk u nás ve třídě, že nás furt otravuje a zlobí;“ A u nás jeden kluk zlobí a už přestal zlobit.

„Proč se tak chová, je na něj někdo zlý?“

Děti: „To nevim.“ „Já taky nevim.“

„Co tím asi Maria myslela, když řekla: Můj syn bude pomáhat těm, kdo se dostali na scestí.“

Děti: „Scestí? Co to je?“

„Scestí znamená, sejít z cesty, zabloudit.“

Děti: (mlčí)

„Nejspíše to znamená, že její syn probudí lásku v lidech, kteří se do této doby chovali ošklivě, stejně jako naši loupežníci. Rozumíte tomu?“

Děti: „Jako že on je pak zhodní.“ „Bude dávat lásku těm, kteří jsou zlí a oni budou pak hodní.“

„Opět si zvolte jednu postavu z vyprávění a nakreslete ji na papír.“

U pastýřů

„Přibyl v příběhu někdo nový?“

Děti: „Pastýři.“

„Počkáme, kdo se objeví v další kapitole, pak budeme malovat.“

V Betlémě

„Kdo je ve vyprávění nový?“

Děti: „Stařec.“

„Vyberte jednu postavu nebo věc z posledních dvou kapitol a nakreslete ji.“

Dítě

„Kdo další vystoupil na závěr našeho příběhu?“

Děti: „Miminko.“

„Nyní děti opět namalujte jednu postavu nebo věc z příběhu.“

„Přečetli jsme si celý příběh a povídali si o něm. Vyrobili jste krásné loutky a nyní si zkusíme příběh zahrát, abychom jej mohli rodičům a kamarádům na vánočním posezení předvést.“

Děti: „Já nechci hrát divadlo.“ „Já taky ne.“

„Jak to? Vždyť na začátku jste byli nadšení...“

Děti: „Já se stydim.“ „Já taky.“ „Nechci hrát.“

„Já myslím, že je to velká škoda, ale když vás tedy nepřemluvím, tak mi, alespoň, zkuste společně vyprávět o čem byl celý příběh. Dejte si loutky před sebe, lépe si tak vzpomenete“

Děti: „Začalo to tím, že oslík byl špinavej a Šimon ho nechtěl umejvat, byl línej. Ostatní oslíci se mu smáli. Ale oslík říkal, že jim to jednou oplatí“ (Pedagog: „To něříkal, on říkal, já vám ukážu a nejspíš tím myslel, že udělá v životě něco velkého, za co ho budou obdivovat.“)

„Pak šli ke studni. Marie řekla oslíkovi, že je moc krásnej, ale špinavej. Oslík měl v noze kamínek a Maria mu ho vyndala. Marii se oslík líbil, oblíbila si ho a Josefa napadlo, že ho koupí. Začal o hodinu dřív pracovat, aby vydělal dost peněz. Ale měl málo, tak mu nakonec dali toho špinavýho oslíka. Pak ho Josef drhnul a pak ho přivedl k ostatním zvířátkům a ti ho pěkně přivítali. A teď už byl oslík pracovitej, chodil s Marií pro vodu. Chválili ho.“

„Pak mu zvířátka řekli, že Maria bude mít děťátko. Zvířátka byla šťastná. Pak se objevil had a oni se ho lekli, ale on řekl, že se ho nemusí bát.“

„Začala doba sklizně a oni sklidili hrozny, fíky a olivy. Pak ještě pomáhali tý starý pani sousedce Juditě. Protože spolu jako cítili.“ (Pedagog: „Soucítili.“)

Potom přišel nějaký pán a řek Josefovi, že se musí přestěhovat do rodného města Betléma. (Pedagog: „Stěhovat ne, jenom se nechat jít zapsat do města, odkud pocházel jeho rod, protože král chtěl spočítat kolik má lidí ve své zemi.“)

„Maria říká: Jejeje, já čekám to miminko, já nemůžu nikam jít. Ale pak se rozhodla, že půjde.“

„Voni zabloudili a pak zase oslíka vedl anděl do jeskyně, kde byli tři loupežníci. Takže voni tam vyprávěli těm loupežníkům co a jak a ty loupežníci jim chtěli ukrást toho osla, ale pak byli zase hodní. Protože Maria jak jim to říkala, tak oni už nechtěli bejt zlí, chtěli bejt už zase hodní. A pak ten nejmladší řek, že chtěl bejt hrdina a oni pak, že nechtěj dělat ostudu, a že by se jim děti smáli, že berou tomu miminku oblečení.“

„Maria a Josef šli k pastýřům přenocovat. Tak tam přenocovali a pak šli do Betléma a konečně tam došli.“

„Dorazili do Betléma a chtěli nocleh v každé hospodě, ale měli všude obsazeno, tak šli zase do nějakýho domu a tam bylo taky obsazeno. Osel měl dole hlavu, tak neviděl anděla. Ptáčci mu zazpívali, všimnul si anděla a pak šli k jednomu stařecovi, (Pedagog: „Starcovi.“) kterej tam byl chudej, měl jenom stáj a dovolil jim nocleh. Tomu starcovi se zdálo, aby dal seno do tý stáje, že tam přijede král. Myslel si, že přijíždí král a královna, protože ty hvězdy je oslňovaly. A taky oslňovaly ten jeho dům a stáj.“

„Oslík se probudil a najednou zvedl hlavu a kouká na Marii. A ta chová děťátko zabalené v plenkách. Kolem miminka byli andělové. Tančili tam. Hvězda ozařovala miminku hlavu. Přišli se tam podívat ty pastýři, jak u nich spali, protože na ten dům zasvítla ta hvězda.“

Reflexe: Dle slovní reakce byly děti dobře motivovány ke společnému adventnímu setkávání. Přestože nakonec odmítly povídku Mariin malý oslík pomocí loutek zdramatizovat, zvládly děj společně dobře převyprávět, uměly vyjmenovat všechny postavy z dané kapitoly; dobře vyjadřovaly své postoje k lásce a její podstatě, lidské zlobě - zde však nedokázaly její možný původ v člověku chápat ve vztahu k mezilidské komunikaci; dále vyjadřovaly svá stanoviska k naději, soucitu, pýše a důvěře.

Děti procvičily schopnost kresby; samostatně nakreslily postavy, předměty a kulisy dle vlastní fantazie, při kresbě využily většinu výtvarných pomůcek a vyzkoušely si i kombinované techniky.

Závěr: Všechny stanovené výchovné i výtvarné cíle byly splněny.

2 Adventní městečko

Výchovný cíl: děti umí vysvětlit, proč křesťané slaví Vánoce; dokáží odvodit výpočet délky adventní doby v daném roce; umí popsat, jak vypadá adventní věnec a co symbolizuje; znají adventní kalendář.

Výtvarný a rukodělný cíl: děti umí dobře rozvrhnout plochu při kresbě okének; pečlivě a přesně stříhat; využívají barevnou škálu při práci s vodovou barvou; umí pečlivě slepit papír do tvaru válce.

Použité motivace: motivace vyprávěním, motivace rozsvícením adventního městečka

Použité metody: dotazování a odpovědi; výroba adventního městečka při využití technik: kresba tužkou, malba s vodovými barvami, stříhání, lepení.

Plán evaluace: kontrola cílů orientovaných na znalosti; analýza kreseb podle kritérií odvozených z cílů práce: rozvržení plochy, pečlivost a přesnost, využití barevné škály

Pomůcky k vyprávění: mapa Světa, kalendář.

Motivace vyprávěním: „Před dávnými časy bylo židovskému národu, který žil na území dnešního Izraele, předpovězeno, že se jim ve městě Betlémě narodí Ježíš (pedagog ukazuje na mapě), který bude synem Božím a stane se jejich spasitelem (spasitel znamená osvoboditel) a zbaví je hříchů (hřích je špatný čin). Křesťané oslavují událost narození Ježíše Štědrým dnem. I ostatní lidé se k této události připojují. Na narození Krista Židé dlouho čekali. Adventní doba je připomínkou tohoto dlouhého čekání. Advent začíná čtvrtou nedělí před Vánoci. Zjednodušeně můžeme říci, že je to přípravná doba na nadcházející vánoční svátky. Může mi někdo s pomocí kalendáře spočítat kolikátého letos začíná advent?“

A: „Nevím.“

K: „To neumím.“

D: „Ne.“

O: „Nevím.“

P: „1. prosince.“

„Správně.“

„Znáte děti adventní věnec?“

A: „Ne.“

K: „Ne.“

O: „Ne.“

D: „To je ten, co nám visí na dveřích.“

P: „Jo, my máme věnec doma.“

„Veliký adventní věnec můžete vidět v kostele, ale lidé si rádi dávají podobný věnec doma na stůl. Přinesla jsem vám jeden takový ukázat. Jak se takový adventní věnec dělá? Uvije se z větviček jehličnanů, přidávají se něj nejrůznější ozdoby, a pak to nejdůležitější – čtyři svíce.⁹¹ Ty symbolizují čtyři adventní neděle před vánoci. Každou neděli se jedna z nich zapálí.“

„A znáte někdo adventní kalendář?“

A: „Ne.“

K: „Ne.“

D: „Jo, já ho mám na počítači od České televize.“

O: „Jo, mám ho doma, čokoládovej.“

P: „Jo, to je takovej kalendář s okýnkama.“

„Lidé si jich vymysleli spoustu. Třeba šňůrku s pytlíčky nebo dům s okénky, které skrývají každý den nějaké překvapení. My si zkusíme vyrobit adventní kalendář – malé městečko, které bude mít přesně tolik okének, kolik zbývá dní do Vánoc.“

Výtvarná činnost: Adventní městečko

Pomůcky: čtvrtka formátu A3, tužka, vodové barvy, štětec, kelímeček na vodu, nůžky, zalamovací nůž, podložka (např. dřevěné kuchyňské prkénko), lepidlo, prádlový kolíček.

Postup: čtvrtku formátu A3 položíme naležato, při jejím dolním okraji nakreslíme tužkou siluetu města a jeho jednotlivé domečky. Upozorníme děti, aby pamatovaly na to, že konce městečka se budou slepovat k sobě. Do domečků zakreslíme právě tolik okének, kolik dnů má v daném roce advent. Domečky vybarvíme vodovými barvami a necháme zaschnout. Pak městečko vystříháme a položíme je na podložku. Zalamovacím nožem pedagog vyřízne okenice. Jeden z konců pásu městečka potřeme lepidlem a spojíme ho s druhým tak, že vznikne „válec“. Spoj upevníme prádlovým kolíčkem.

Motivace pro celé adventní období: „Každý večer spolu s rodiči do středu městečka umístíte nízkou svíčku a zapalte ji. Když se zhasne světlo v pokoji a necháte svítit jen kalendář, začne vrhat na stěny stíny. Tak se náhle všichni, kdo jste v pokoji octnete uvnitř městečka. Každý den smíte otevřít jedno okénko. Opravdu jenom jedno. Postupně tak

---

⁹¹ Srov. Kotas J., Špinková M. *Od adventu do adventu*, s. 10.

během adventu můžete pozorovat, jak městečko den za dnem stále více září, až se nakonec rozzáří docela.“

„Na závěr našeho dnešního setkání se vás zeptám: Proč slavíme Vánoce? Co se v tento den stalo?“

A: „Protože Ježíšek nám nosí dárky. Že se narodil Ježíšek.“

K: „Narodil se Ježíšek.“

D: „Že se narodil Kristus Pán.“

O: „Umím to říct, protože Vánoce je nejlepší období z celého Světa. Dostali jsme od Ježíška dárky. Narodil se Ježíšek.“

P: „Vánoce slavíme kvůli tomu, že se před..., no předtím narodil Ježíš Kristus. A jak se narodil, on je jakoby dárek pro ty lidi.“

„Jak vypadá adventní věnec?“

A: „Je to kruh, na něm jsou různé ozdoby a věší se na dveře. Nebo je na stole a na něm jsou svíčky. Když si je zapálíme každou neděli, tak to znamená, že se blíží Vánoce.“

K: „Tam jsou svíčky, nějaký ozdoby a tak. Je z větviček“

D: „Adventní věnec, vypadá tak, že je ze smrků vytočený, jsou na něm čtyři svíčky a je to ozdobené třeba mašličkami.“

O: „Prostě je to ze slámy kolečko a tam jsou třeba větvičky, perníčky, nějaké ozdůbky a tam jsou na tom přilepený třeba čtyři svíčky.“

P: „Je z větví, jsou na něm čtyři svíčky a každou neděli se rozsvicují.“

„Co znamenají svíčky na adventním věnci?“

A: „Když si je zapálíme každou neděli, tak to znamená, že se blíží Vánoce.“

K: „Čtyři svíčky znamenají čtyři adventní neděle.“

D: „Ty svíčky znamenají, že když se zapálí ta čtvrtá, tak je štědrý den.“

O: „Že za každý týden se zapálí jedna svíčka.“ Jak se zapálí poslední, tak je Ježíšek.“

P: „Když se zapálí všechny, tak ten týden je Štědrý den.“

„Co je to adventní kalendář?“

A: „To je, když si otevíráme ty okýnka a v něm najdeme tu čokoládku nebo ne.“

K: „Každý den si máme otvírat jedno okýnko a když je otevřeme všechny, tak budou Vánoce.“

D: „Adventní kalendář – to je, že se vzbudíš třeba dvacátýho třetího a toho dvacátýho třetího si otevřeš okýnko. Takže s těma okýnkama čekáš do vánoc. Je jich tam dvacetčtyři.“

O: „Že každej den se třebas otvíraj okýnka, každej den se otevře jedno. A ten poslední den, když se otevře, tak sou Vánoce.“

P: „To je, že si lidi počítaj měsíc do štědrýho dne. No, neni to úplně měsíc, dvacetčtyři dní.“

„Uměli byste podle kalendáře spočítat, kdy letos začíná advent?“

A: „Ne.“ **K:** „Ne.“ **D:** „Ne.“ **O:** „Ne.“ **P:** „Ano.“

Reflexe: děti uměly vysvětlit, proč se slaví křesťané Vánoce; menší děti, ve věku 7–9 let, nedokázaly odvodit výpočet adventní doby, dítě ve věku 11 let úkol zvládlo; děti uměly popsat, jak vypadá adventní věnec a co symbolizují svíčky na věnci; uměly vysvětlit pojem adventní kalendář.

Děti prokázaly schopnost vhodně kompozičně využít daný formát; dobře využily barevné škály vodových barev. Úkol měl přesah do pracovního vyučování: čtyři děti byly schopny pečlivě a přesně stříhat, jedno dítě papír nechtěně rozstříhlo; děti pečlivě slepily čtvrtku do tvaru válce.

Závěr: stanovené cíle byly naplněny, pouze odvození délky adventní doby je pro menší děti (7–9 let) úkol příliš náročný.

3 Adventní příroda

Výchovný cíl: děti umí vysvětlit, jak trávili advent a zimní období naši předci hluboce spjatí s přírodou; umí jednoduše vysvětlit pojem zimní slunovrat.

Výtvarný cíl: děti prokazují schopnost práce s valérem při zapouštění tuše do vlhkého podkladu; ovládají výtvarnou techniku: lepení krupice, práce s horkým voskem, lepení pauzovacího papíru.

Použité motivace: motivace vyprávěním, motivace zapálením svíčky.

Použité metody: dotazování a odpovědi; tvorba obrazu adventní krajiny za použití kombinace technik: malba tuší, lepení krupice, práce s horkým voskem a lepení pauzovacího papíru.

Plán evaluace: kontrola znalostí vytčených v cílech; analýza výtvarné činnosti podle kritérií odvozených z cílů: schopnost práce s valérem; osvojení dovedností při realizaci výtvarných technik: lepení krupice, práce s horkým voskem, práce s pauzovacím papírem a jeho plasticitou.

Motivace vyprávěním: „Příroda v období adventu odpočívá, všude je chlad, tma. Jestlipak víte, jak trávili advent a zimní období naši předkové?“

P: „Chodili k sobě na návštěvu, povídali si a tak.“

„V zimě už nepracovali na poli, práce venku bylo málo, a tak se večer scházeli v jedné světnici, rozsvítili svíčku, vyprávěli si příběhy, naslouchali jeden druhému a přitom se věnovali ručním pracem. Drali peří, předli a podobně. My si jako naši předkové zapálíme svíčku a já Vám přečtu krátké zamyšlení. Poslechněte, co o zimě napsal jeden moudrý pán:

Krása a moudrost zimy: V zimě je Slunce od Země nejdál, ale člověk člověku nejbliž. Přináší ticho, ve kterém lépe slyšíme jeden druhého. Je dobrodiním po celoroční lopotě, kdy máme čas na sebe a druhé. Zima je moudrá. Učí nás si více vážit chleba i ohně. Učí nás nepoddajnosti i vytrvalosti.⁹² „Jak tomu rozumíte?“

A: „To znamená, že když je velká zima, tak musíme šetřit chleba na celou zimu. Ty lidi se sejdou v jedny velký místnosti a tam si povídají nějaký pohádky. V létě to tolik nedělají, protože mají práci s obilím.“

„My si za chvíli zkusíme namalovat, jak vypadá příroda, kde je tma, sníh a chlad. Nejdříve bych vám chtěla povědět něco o zimním slunovratu. Zimní slunovrat nastává pár dní před Vánoci a v přírodě se děje něco moc zajímavého a důležitého. Začíná se vracet Slunce se svou životadárnou silou. Začíná pomaličku přibývat světlo, teplo, den se prodlužuje a narozené Slunce sílí jako malé dítě.⁹³ V dávných dobách tento den lidé oslavovali, těšili se, že se k nim Slunce zase navrátí a po dlouhé zimě pomalu přijde jaro. Bylo tomu tak proto, že byli na přírodě a Slunci závislí a celý jejich život byl spjatý s přírodou.

Výtvarná činnost: Adventní krajina

Pomůcky: čtvrtka formátu A4, modrá tuš, plochý štětec, kelímek na vodu, tužka, pauzovací papír, lepidlo v tubě, krupice, svíčka, bílá vosková pastelka, zápalky, nůžky, bílá tempera.

Postup: čtvrtku si položíme naležato. Pomocí štětce navlhčíme papír čistou vodou. Začínáme malbou večerní oblohy. Upozorníme děti, aby štětcem natíraly tuš tak, aby vznikal plynulý přechod noční oblohy od tmavé barvy ke světlejší. To znamená, že nahoře nanášíme větší množství tuše a směrem dolů méně tuše. Necháme zaschnout.

---

⁹² Srov. JUDÁK V. *Na minutu s Viliamem Judákem: Adventní a vánoční zamyšlení*, s.21.

⁹³ Srov. ŠOTTNEROVÁ D. *Lidové tradice*, s. 121.

Pokračujeme tvorbou zasněžených kopců. V dolní části výkresu malujeme lepidlem kopce. Spěcháme a stopu po lepidle hojně zasypeme krupicí. Necháme zaschnout.

Přikročíme k výrobě zasněžených stromů. Na pauzovací papír nakreslíme tužkou tvar zasněžených stromů, vystříhneme a nalepíme na „krupicové“ kopce. Po zaschnutí stromy opatrně přetřeme bílou temperou a necháme opět uschnout.

Přichází závěrečná fáze tvorby padajícího sněhu. Bílou voskovou pastelku zbavíme papíru. Zapálíme svíčku a nad plamenem krátce zahřejeme špičku voskové pastelky. Lehkým trhnutím voskovým pastelem kapeme na oblohu sněhové vločky. Při práci se svíčkou dbáme zvýšené opatrnosti.

„Na závěr našeho dnešního setkání Vám položím několik otázek: Vzpomenete si, jak trávili advent a zimní období naši předci?“

A: „Sešli se v jedné velké místnosti a tam si povídali nějaké pohádky.“

K: „Oni se sešli v jednom domě a tam si povídali a každý jednomu naslouchal.“

D: „Sešli se do jedné velké komory a říkali si pohádky“

O: „Jo, slavili slunovrat a měnilo se Slunce, protože je od nás strašně daleko a o tom slunovratu se začne přibližovat.“

„Dobře, to jsi mi vyprávěl o tom, co je slunovrat. A jak to bylo na vesnici, co dělali lidé v zimě?“

O: „Chodili si k sobě domu na návštěvy a povídali si různě, co by si třeba přáli od Ježíška a tak.“

P: „Scházeli se v jedné místnosti a povídali si příběhy.“

„Uměli byste mi vysvětlit co je to zimní slunovrat, co se v přírodě tento den děje?“

A: „To je, když se vrátí sluníčko zase tam, kde už bylo. Zima odchází.“

K: „Že bude brzy jaro. Sluníčko se vrací.“

D: „Tak to nevím. Jo, sluníčko se vrací.“

O: „Mění se Slunce, protože je od nás strašně daleko a o tom slunovratu se začne přibližovat.“

P: „To se mění zima na jaro. Slunce začne slít a víc svítit a začne dávat teplo a začne jim zase práce na poli.“

Reflexe: Děti uměly vysvětlit, jak trávili advent naši předci; uměly jednoduše vysvětlit pojem zimní slunovrat. Pouze jeden chlapec zaměnil téma trávení adventu našich předků s tématem oslavy slunovratu. Děti umí vytvořit valér při zapouštění tuše do vlhkého

podkladu; ovládají výtvarné techniky: lepení krupice, práce s horkým voskem; lepení pauzovacího papíru.

Závěr: Stanovené cíle byly splněny.

4 Světlo ve tmě

Výchovný cíl: děti popisují vnímání hodnoty světla i tmy; uvádí motiv světla ve variantách: hvězda, svatozář, plamen svíce, Slunce, lidské srdce, Ježíš; umí definovat pojem svatozář; vyjadřují myšlenku o přítomnosti světla v každém člověku.

Výtvarný cíl: děti mají vhled do techniky překrývání voskového pastelu vodovými barvami.

Použité motivace: motivace příběhem, motivace koncentrací, motivace vyprávěním, motivace imaginací.

Použité metody: dotazování a odpovědi; tvorba obrazu světlo ve tmě při využití techniky překrývání voskového pastelu vodovými barvami.

Postup evaluace: ověření obsahu dětských myšlenek týkajících se: světla a tmy, motivu světla ve variantách; kontrola znalosti pojmu svatozář; zvládnutí techniky překrývání voskového pastelu vodovými barvami.

Motivace příběhem Mariin malý oslík: „Dnes bude tématem našeho setkání světlo. Bylo v příběhu o Marii nějaké světlo?“

A: „Hvězda. Osvítila Marii a Josefa a mysleli, že je to král a královna.“

O: „Ta hvězda osvítila to miminko.“

„Místnost, kde se narodilo to miminko byla také plná světla, víte proč?“

D: „Protože se tam narodilo to miminko.“

„Také proto, že kolem miminka stála spousta andělů a ti byli zářiví. A když andělé odešli, vypadalo to, že je všude zase tma. Ale oslík se náhle podíval na Ježíška a viděl, že i kolem něj je jasné světlo. Vy jste říkali, že to bylo z té hvězdy. Myslíte, že to mohlo být také z něčeho jiného? Slyšeli jste někdy o svatozáři?“

D: „Ano.“

A: „Já ne.“

D: „To je nad hlavou.“

„Ano, to je takové to světylko, co mají lidé nad hlavou. Možná jste to viděli někde nakreslené...“

O: „Anděl.“

„Anděl to má taky. A mívají to lidi, co jsou velmi hodní.“

D: „Že maj jako hodně lásky v sobě.“

„Ano, až ta láska kolem nich krásně září. Někdy se říká, že jsou svatí.“

Motivace koncentrací: „Zkusíme teď na chvíli zhasnout, bude úplná tma. Pokusíme se zůstat několik minut úplně potichu. Sedneme si tak, abychom se jeden druhého nedotýkali. Po několika minutách ve tmě: „Jak se cítíte, vadí vám tma, máte strach?“

Děvčata: „Ano.“

Chlapci: „Ne.“

„My, přestože je tma, víme, že jednou skončí. Stejně jako v noci, když nemůžeme spát a noc je dlouhá, víme, že ráno vyjde zase slunce. Stalo se vám někdy, že jste v noci nemohli spát a čekali, kdy přijde ráno?“

D: „Jo, já jsem nemoh spát, čekal jsem na ráno a bylo to hrozný.“

O: „Já jsem jednou celou noc nespál a bylo to dobrý, protože jsem si celou noc v posteli maloval.“

P: „Já jsem byla unavená a nešlo mi vůbec spát.“

„Teď také víte, že tu nezůstanete ve tmě sedět navěky. Za chvíli vstanu a rozsvítím. Nejprve ale zkusím zapálit svíčku. Tak, plamínek svítí. Je ještě stále tma? Nebo už je světlo?“

Děti: „Už je trochu světlo.“

„Jak se cítíte teď?“

Děvčata: „Je to lepší.“

„Vidíte i tenhle maličký plamínek světla dokáže proměnit tmu na světlo. Můžeme si představit, že ten malý plamínek je naše srdce, které rozdává lásku. Představme si, že tato malá svíčka je srdcem jednoho člověka – třeba moje. Každému z Vás teď rozdám svíčku. Někdo z vás si od mé svíce zapálí svoji svíčku – svoje srdce. Třeba Davídek. Nyní posílám Davídkovi lásku a to tak, že moje svíčka předá plamen lásky jeho svícce. Davídek zase předá plamínek lásky někomu dalšímu, kdo sedí vedle něj. Vidíte, jak svítí stále více svíček? Kdybychom dál pokračovali a předávali světlo dalším a dalším lidem, tma téměř zmizí, je překonána světlem. A protože naše světlo je světlem lásky, tak by se tímto způsobem mohlo rozšířit mezi lidmi spousta lásky a ubylo by zloby.“

O: „Jo, to bysme třeba mohli dát plamen svíčky třeba strejdovi a ten by ho dal zase dál, až by ho měli všichni lidi. A to by bylo fakt hustý.“

„Každý člověk má ve svém srdci světlo i takový, který je třeba chudý nebo špinavý, jako byl náš oslík. Někdo může mít ve svém srdci jen malé světlo (jako loupežníci v příběhu), ale i malé světlo je světlem, které může vyrůst (třeba jako v příběhu díky Mariině pomoci). Proto je každý člověk důležitý.“

Motivace vyprávěním: „V životě potřebujeme světlo. Představme si třeba, že by nám nesvítilo sluníčko, že by byla pořád tma. Co myslíte, jakou bychom měli náladu ve večné tmě?“

Děti: „Blbou, hroznou...“

A: „To bysme ani nemohli vonět ke květkám.“

O: „A nebylo by ovoce.“

„Ano, nebyly by rostliny.“

D: „A to bysme pak umřeli.“

Motivace imaginací: „Nejprve zkusíme vnímat několik minut ticho.“ Po chvíli: „Nyní se zaposlouchejte, jak vedle vás dýchá kamarád. Slyšíte ho?“

Děti: „Ano.“

„Nyní to zkusíme udělat trochu jinak. Zhasneme a ztišíme se. Nejprve zkusíme vnímat pár minut tmu.“ Po několik a minutách: „Nyní zkusíme vnímat pak několik minut ticho.“ Po chvíli: „Nyní se znovu zaposlouchejte, jak vedle vás dýchá kamarád. Slyšíte ho?“

Děti: „Ano.“

„Kdy jste ho slyšeli lépe, když bylo rozsvíceno nebo když bylo zhasnuto?“

Děti: „Když bylo zhasnuto.“

„Vidíte, tma nám pomohla, abychom mohli lépe slyšet našeho kamaráda.“

„Znovu zhasnu.“ Po chvíli: „Chcete, abych rozsvítla?“

Děti: „Ano.“

„Teď jsem rozsvítla. Chcete, abych rozsvítla?“

Děti: „Cože? Dyť je světlo!“

„Ano, kdyby nebyla tma, netoužili byste, abych rozsvítla. Tma nám pomohla, abychom si uvědomili, jak důležité je pro nás světlo. Kdyby neexistovala tma, nedokázali bychom vnímat, jak úžasné může být světlo, protože bychom nic jiného neznali. To znamená, že tma může být někdy pro naše dobro. Nyní si zkusíme se světlem trochu pohrát prostřednictvím malování.“

Výtvarná činnost: Světlo ve tmě

Pomůcky: žlutá vosková pastelka, čtvrtka formátu A4, vodové barvy, kelímek na vodu, plochý štětec

Postup a promluva k malbě: „Na čtvrtku nakreslíme voskovou pastelkou motiv světla. Co všechno by mohlo být světlem?“

Děti: „Ježíšek, hvězda, kometa, svatozář, Slunce, svíčka, Měsíc, lampa.“

„Může jím být třeba Slunce s paprsky, malý Ježíšek se svatozáří (křesťané nazývají Ježíše Sluncem – světlem Světa, protože miluje všechny lidi a je zdrojem nekonečné lásky), naše vlastní zlaté srdce plné lásky nebo zářivý plamen svíčky. Vyberte si, co se vám líbí.“

A: „Ježíšek.“

K: „Srdíčko.“

D: „Kometa, hvězda.“

O: „Slunce a hvězda.“

P: „Hvězda.“

„Nyní přetřeme celou plochu tmou – černou barvou. Světlo začíná překrývat tma, takže to na chvíli vypadá, že tma světlo úplně pohltí, ale podívejte, není tomu tak, světlo se nedá překrýt tmou, protože světlo vždycky nakonec nad tmou zvítězí.“

„O čem jsme si, děti, dnes povídali?“

A: „O tmě, o světle, o Ježíškovi. Kdyby byla tma.“

K: „My jsme si povídali o tý tmě a o tom světle.“

D: „My jsem si povídali o tom, že bez toho světla bysme nemohli žít a takhle. A o srdíčku a lásce.“

O: „Mluvili sme o nějakým světle. Svíčky sme měli.“

P: „Mluvili jsme o světle, jak zvítězilo nad zlobou. Ta láska to je světlo. Zkoušeli jsme naslouchat ten dech toho našeho kamaráda.“

„Když si to světlo představíme, co všechno jím může být?“

A: „Hvězda, kometa, Ježíšek, koruna, měsíc, Slunce, lampa, světluška, světlo od auta.“

K: „Hvězda, sluníčko, kometa, měsíc.“

D: „Třeba svatozář, lampa, Slunce, Měsíc...Měsíc ne, měsíc je vlastně záření vod Slunce, hvězda, kometa, koruna.“

O: „Slunce, hvězda, kometa, žárovka, svíčka, Měsíc, baterka.“

P: „Slunce, oheň, svíčka, svatozář, hvězdy, Měsíc.“

„Co je to svatozář?“

A: „Svatozář nosí andělci na hlavě“

K: „Světlo nad hlavama hodných lidí.“

D: „To je takovej kruh světla, kterej je nad lidma, který jsou hodný. A taky nad andělama.“

O: „Kolo, který září. Je na hlavě. Mají jí andělci.“

P: „Jsou to svítící kruhy nad hlavami těch svatých lidí.“

„Je světlo k něčemu dobré?“

A: „Když už nechceme spát, tak abysme si mohli třeba hrát nebo jít do školy. Abysme viděli.“

K: „Světlo je dobré k tomu, že jako máme lásku a taky, že vidíme na cestu.“

D: „Třeba k tomu, že by bez něj nerostly rostliny. Že bysme neviděli a prostě by nic nebylo.“

O: „Abysme třebas viděli, když proti nám někdo jde.“

P: „Je a svítí nám na cestu, abysme viděli.“

„Je tma k něčemu dobrá?“

A: „Když je tma, tak můžeme spát.“

K: „Tma není vůbec k ničemu dobrá.“

D: „Ano, třeba k spaní.“

O: „Na odpočívání, na spaní.“

P: „Když chceme usnout. Abysme si odpočali.“

„Mají v sobě lidé světlo?“

A: „Ano, v srdíčku. Je tam, abysme nebyli zlí, abysme byli hodní. Abysme měli vevnitř lásku.“

K: „Ano, mají.“

D: „Ano, třeba v srdci, to světlo přináší lásku.“

O: „Jo, to je srdce.“

P: „Ano, světlo lásky v srdci.“

„Mají v sobě světlo všichni lidé?“

A: „Všichni lidi, kromě loupežníků, ty tam mají hrozně málo světla.“

K: „Ano, hodní lidé i ti špinaví.“

D: „Všichni ne, třeba někdy zlí lidé a lupiči ne. Někdo to má napůl a někdo skoro vůbec.“

„Takže mají tam trochu světla nebo ne?“

D: „Trochu jo.“

O: „Úplně všichni ne. Třebas loupežníci jen půlku.“

P: „Ne, nějaký zlí lidi, co nemaj rádi lidi ne.“

Reflexe: Děti uměly v motivačním příběhu najít symbol světla. O tmě hovořily pouze jako pozitivní podmínce pro spánek a odpočinek, nepopsaly ji jako pomocný prostředek pro uvědomění si hodnoty světla a ztišení se. Vyjádřily své pocity při vnímání hodnoty světla a tmy, uvedly motiv světla ve variantách: hvězda, svatozář, plamen svíce, Slunce, lidské srdce, Ježíš; dokázaly definovat pojem svatozář. Čtyři děti vyjádřily myšlenky o přítomnosti světla v každém člověku.

Děti se seznámily a dobře zvládly techniku překrývání voskového pastelu vodovými barvami.

Závěr: Všechny cíle byly splněny, kromě cíle popisu hodnoty vnímání tmy, který byl splněn jen částečně.

5 Cesta

Výchovný cíl: děti popisují vlastní zkušenost, že na cestě životem je možné potkat překážky; vyjadřují myšlenky týkající se vlastního životního směřování a analogie cesty za světlem i myšlenky pomoci bližnímu.

Výtvarný cíl: zkušenost s technikou odkrývání vrstvy malby vyrýváním.

Použité motivace: motivace příběhem, motivace hrou, motivace vyprávěním.

Použité metody: dotazování a odpovědi; tvorba obrazu cesta za využití techniky překrytí voskového pastelu vodovými barvami a následného odkrývání vrstvy malby vyrýváním.

Plán evaluace: ověření obsahu dětských myšlenek týkajících se vlastní životní zkušenosti s životními překážkami, vlastního životního směřování a analogie cesty za světlem, myšlenek o pomoci bližnímu; vzhled do techniky odkrývání vrstvy malby vyrýváním.

Motivace příběhem: „Stále hovoříme o adventu. Naším dnešním tématem bude cesta. Vzpomínáte na Marii, Josefa a oslíka a jejich cestu do Betléma? Byla jejich cesta jednoduchá?“

Děti: „Ne.“

„Marie nosila pod srdcem děťátko, byla unavená, zavítali dokonce k loupežníkům, ale přece nakonec došli do cíle. Náš život je také cesta. Někdy k nám do cesty, stejně jako Marii, přijdou překážky, jsme smutní nebo nemocní. Stalo se vám také někdy, že jste se potkali s nějakou překážkou?“

A: „Že my sme jednou byli na tanečkách na soutěži a prohrála sem.“

K: „Když jsem byla nemocná, nemohla jsem ven, tak jsem se hrozně nudila.“

D: „Že jsme jednou s dědou jeli na kolech a děda píchnul kolo.“

O: „Jak jsme jeli na dálnici na dovolenou, tak nám píchla guma a měli jsme strašnej problém a to byla naše past. Pak sme museli přespat v strašnym domě plnym pavučin.“

P: „Čtyřka z češtiny.“

„Překážku jste zdolali a jdete dál. Chtěli byste také, stejně jako Maria, Josef a oslík dojít šťastně do cíle?“

Děti: „Ano.“

Kým chcete být až vyrostete?“

A: „Já chci bejt veterinářkou.“

K: „Já ještě nevim.“

D: „Já chci bejt poldou.“

O: „Já chci bejt zásahovkou a chodit na fotbal mlátit ty diváky. Nebo jezdit na crossmotorce a dělat salta. Nebo bejt krampusák.“ (Pozn.: odvozeno z rakouského výrazu der Krampus = čert).

P: „Učitelka, chtěla bych naučit děti číst, psát a počítat.“

„A jací chcete být? Chcete být dobří nebo zlí? Chcete rozdávat lásku nebo zlobu?“

A: „Chci bejt na všechny hodná. Já budu určitě rozdávat lásku, protože budu ošetřovat zvířátka.“

K: „Lásku.“

D: „Já chci být dobrý a rozdávat lásku.“

O: „Lásku.“

„Aha, ale ty jsi říkal, že chceš být čertem anebo na fotbale bít diváky. Myslíš, že čert a člověk, který bije lidi, rozdávají lásku?“

O: „No, to asi ne.“

„Takže chceš rozdávat lásku nebo zlobu?“

O: „Tak něco uprostřed.“

„Jak to myslíš uprostřed?“

O: „Že budu mít srdce napůl. V půlce srdce budu mít lásku a v druhé zlobu.“

P: „Lásku.“

Někteří říkáte, že chcete být dobří, plní lásky. Vyprávěli jsme si, o tom, že když je naše srdce plné lásky, je vlastně světlem. To znamená, že chcete, aby váš život byl plný světla?“

Děti: „Ano.“

„Vaše životní cesta vede tedy kam?“

A: „Do Betléma?“

K: „Nevim.“

D: „Já nevim.“

O: „Do lásky.“

P: „Do nebe.“

„Ano, to také. Podle toho, co jste říkali, by to také znamenalo, že vaše životní cesta vede za světlem. „Pojďte, půjdeme se podívat, jaká může být cesta za světlem.“

Motivace hrou: Cesta do Betléma. „Na zemi jsem připravila chvojí ve tvaru spirály (případně spirálu na podlahu namalujeme křídou). Do středu spirály jsem umístila zapálenou svíci. Představme si, že ve středu spirály leží město Betlém a v něm se narodil Ježíšek, spirála je cestou k němu, k jeho srdci plnému lásky. Cesta je dlouhá, trvá celý adventní čas. Já budu jako anděl a každého z Vás povedu do Betléma. Každému z Vás dám jednu svíčku a až přijдете do Betléma, od Ježíškovo svíčky lásky si připálíte tu svou a já Vás povedu zase zpátky. Zpátky do života si poneseš svoji svíčku lásky.⁹⁴ Ale můžete si také představit, že ve středu spirály by mohl být nejen Ježíšek, ale třeba naše srdce plné lásky nebo třeba Slunce. Co si budete představovat?

A: „Já půjdu za světýlkem, které svítí na Ježíška.“

K: „Já půjdu za srdíčkem.“

D: „Půjdu do Betléma se poklonit Ježíškovi.“

O: „Já půjdu za diamantem.“

P: „Já půjdu za láskou.“

---

⁹⁴ Srov. ŠOTTNEROVÁ D. *Adventní čas*, s. 39.

Výtvarná činnost: Cesta

Pomůcky: čtvrtka formátu A4, žlutý voskový bloček (případně žlutý voskový pastel), černá tuš, štětec, špejle s hrotem.

Postup a promluva k malbě: „Nyní si zkusíme takovou cestu namalovat. Můžete si představit motiv světla, jaký chcete. Na celou čtvrtku nakreslíme světlo tak, že celou čtvrtku pokreslíme žlutým voskovým bločkem. Poté celou plochu pomocí štětce a černé tuše přetřeme. Světlo zcela zahalila tma. Nyní si vezmeme do ruky špejli a s její pomocí se vydáme na cestu. Pomocí ostré strany špejle začneme na papír vyrývat spirálu. Spirálu vyrýváme tak, že stáčíme spirálu z vnější strany do vnitřní. Stejně tak jako jsme šli v naší hře s andělem do středu spirály za světlem. Vidíte? Se špejlí postupně odkrýváte světlo. Vydali jste se na cestu a už vidíte trochu světla.“

A: „My vlastně pomáháme Marii na její cestě do Betléma.“

Nejen cíl naší cesty, střed spirály je prosvětlený, ale i sama cesta je prosvětlená, někdy opravdu stačí udělat malý krok a jsme u světla. Můžeme si představit, že takovým malým krokem ke světlu může být i nějaká malá pomoc, která udělá druhým radost. Máte nějaký nápad, jak byste mohli někomu pomoci nebo čím byste mohli někomu udělat radost?“

D: „Když třeba nějaká stará pani si bude chtít sednout v autobuse, tak se můžeme zvednout a pustit jí.“

A: „Třeba namalovat někomu obrázek k narozeninám.“

„Děti, o čem jsme si dnes povídali?“

A: „O spirále, o cestě, o světýlku.“

K: „O světle, jak šla Maria s Josefem do Betléma.“

D: „O lásce, o cestě do srdíčka.“

O: „O diamantu, jinak nevim.“

P: „O cestě za světýlkem.“

„Kam vedla naše cesta, když jsme chodili ve spirále?“

A: „Za světlem, za diamantem, ke světlu, za svatozáří.“

K: „Do Betléma.“

D: „Naše cesta vedla do Betléma za Ježíškem Kristusem.“

O: „K diamantu.“

P: „Za světlem, za láskou.“

„Kam vedla naše cesta, když jsme ji vyrývali na papíře?“

A: „Do Betléma.“

K: „Ke světlu a lásce.“

D: „Za světlem.“

O: „Za světýlkem.“

P: „Za hvězdou.“

„A to všechno, co jste vyjmenovali, byla cesta kam?“

A: „Nevim.“

K: „Za láskou a za světlem.“

D: „Tak to nevím.“

O: „K diamantu, Ježíškovi, ke světlu ke svatozáři.“

P: „Za láskou.“

Reflexe: děti hovořily o vlastní zkušenosti, že na cestě životem je možné potkat překážky; vyjádřily myšlenky týkající se vlastního životního směřování, dvě děti nebyly schopny popsat analogii vlastního životního směřování a cesty za světlem, děti vyslovily myšlenky o pomoci bližnímu. Seznámily se a dobře zvládly techniku odkrývání vrstvy malby vyrýváním.

Závěr: Jedním z cílů bylo pomocí otázek dovést děti k poznání, že pokud chtějí rozdávat lásku, pak jejich životní cesta vede za světlem. Tuto analogii nebyly všechny děti schopny popsat. Ostatní cíle byly splněny.

6 Naděje

Výchovný cíl: děti vyjadřují myšlenky týkající se naděje z pohledu křesťanství, z pohledu předků spjatých s přírodou, a očima „běžného člověka“, kdy hovoří o vlastní naději a přáních; o vlastním srdci jako zdroji naděje; popisují svoje pocity prožitku daru ve formě darování a přijímání; rozvoj trpělivosti.

Rukodělný cíl: děti mají zkušenost s technikou mokrého filcování, s prací s přírodním materiálem; využívají barevné škály ovčí vlny; rozvíjí zručnost.

Použité motivace: příběhem, vyprávěním, imaginací.

Použité metody: dotazování a odpovědi; technika mokrého filcování.

Plán evaluace: kontrola obsahu dětských myšlenek týkajících se naděje z pohledu křesťanství, z pohledu předků spjatých s přírodou, a očima „běžného člověka“, vnímání vlastního srdce jako zdroje naděje; popisu pocitů prožitku daru ve formě darování

a přijímání; ověření využití barevné škály ovčí vlny; hodnocení projevů zručnosti a trpělivosti.

Motivace příběhem Mariin malý oslík: „Vzpomínáte si, jak jsem Vám v příběhu o Marii četla, že se oslíkovi každý smál, protože je špinavý a líný?“

Děti: „Ano.“

„Ale oslík na ošklivé řeči nedbal, nosil hlavu pyšně nahoru a v duchu si říkal: Já stejně cítím, že jednou vykonám něco velikého“ Ten oslík měl v sobě totiž něco moc důležitého. Přesto, že na něj byli všichni zlí, měl ve svém srdci ...víte co?“

D: „Marii.“

K: „Lásku.“

O: „Světýlko, dobrý srdce.“

„To také a měl ve svém srdci ještě naději. O naději si budeme dnes povídat.“

„Oslík se se setkal s Marií, ta ho pohladila a hezky k němu promluvila. To oslíka povzbudilo, doufal, že se ještě někdy s Marií setká a naděje v něm začala růst. Později Josef Marii oslíka koupil a ten se stal nejoddanějším, nejpracovitějším oslíkem v okolí a všichni ho obdivovali. A jak jste sami řekli, změnil se díky Mariině lásce a péči.“

„Když jsme si četli o Marii, dozvěděli jsme se, že Marie nosila pod srdcem děťátko. O mamince, která čeká miminko, se někdy říká, že je v naději – těší se něj. A ostatní kolem Marie i mnozí cizí lidé se také moc těšili, že se jim narodí Ježíš. Proč se na něj tolik těšili, co jim bylo předpovězeno?“

A: „Že až se narodí a trošku vyroste, že jim přinese dárky?“ Všechny, který si přáli.“

K: „Nevim.“

D: „Že se stane novým králem.“

O: „Že komu dá dárky, tak dá jakoby lásku.“

P: „Jakoby, že je Bůh? Že se o ně postará.“

„Bylo jim předpovězeno, že až se narodí, přinese do jejich světa lepší časy. Žili také v naději.“

Motivace vyprávěním: „Vzpomínáte, jak jsme si povídali o našich předcích, kteří žili v souladu s přírodou, a že zimní období přineslo tmu a bylo málo světla?“

Děti: „Ano.“

„V co doufali? Jakou měli naději?“

A: „Měli naději, že Ježíšek jim rozsvítí lásku?“

D: „Že bude Sluníčko, teplo.“

K: „Že přijde jaro.“

Oni také žili v naději, že o zimním slunovratu se k nim slunce zase navrátí a po dlouhé zimě pomalu přijde jaro.

Motivace imaginací: „*Představte si, že na levé straně hrudi, uvnitř těla poblíž srdce máte zářící diamant. Je to vzácný a kouzelný kamínek. Když jsme k sobě hodní a milí, když si pomáháme, tak ten kamínek září. Cítíte, jak vám svítí uvnitř těla a jeho paprsky procházejí skrze nás ven?*“⁹⁵

Děti: „Ano.“

A: „Já mám úplně světýlko.“

O: „Když je úplná tma, tak ty diamanty svítí z lidí ven, že není úplná tma, že trošku vidíme i ty stíny.“

„*Zkuste se zamyslet a vzpomenout si, kdy jste se chovali tak, že váš diamant zářil jako slunce.*“⁹⁶

D: „Že jsem třeba pučil Vaškovi gumu, když jí ve škole neměl.“

A: „My jsme se celý den chovali doma hodně hezky.“

O: „Já jsem taky půjčil – pero.“

K: „Že jsme na sebe hodní a máme se rádi.“

„Náš diamant je naše naděje. Při naší cestě životem, přes všechny překážky, které můžeme potkat, máme v sobě stále vzácný dar, naše zářivé srdce plné lásky – to je naše naděje. Můžeme být dokonce nadějí i pro ostatní lidi, stejně, jako dala Marie naději oslíkovi.“

Motivace rozhovorem: „Všichni máme naději. Někdo třeba touží se stát slavným fotbalistou, zahradník zasévá v naději, že sklídí zeleninu, křesťané se modlí a jejich největší nadějí je, že po smrti budou žít u Boha. Máte nějakou naději nebo nějaké velké přání?“

D: „Já mám velké přání, abych byl na fotbale.“

O: „Já chci bejt v televizi, jak držim nad hlavou obrovskej diamant.“

A: „Já bysem chtěla být veterinářka.“

P: „Jestli budu tou učitelkou, tak chci dát dětem naději, aby se naučily být hodné.“

---

⁹⁵ ŠOTTNEROVÁ D. Adventní čas, s. 38.

⁹⁶ Tamtéž, s. 38.

Výtvarná činnost: Filcovaný míček s drahokamem

Pomůcky: ovčí rouno v několika v barevných odstínech, mýdlo, miska s vodou, maličký polodrahokam, nožík.

Postup s promluvou: „Každý z nás teď drží v ruce vzácný drahokam. Představte si, že ten drahokam je naděje. My kamínek naděje zabalíme do měkkoučkého ovčího rouna a uděláme z něj takovou kuličku. Kamínek naděje se nám tudíž skryje, není nyní vidět, ale my víme, že tam někde je. Až kuličku vyrobíme, darujeme ji některému z přítomných kamarádů.“

A: „Já ho nechci nikomu dát.“ Po chvíli: „Tak teda jo, no.“

D: „Já ho taky nechci nikomu dát.“

O: „Já taky ne.“

„Počkejte, až vám dopovím, co budeme dělat.“

„Vezmeme si kousek barevné ovčí vlny, vyberte si barvu jakou chcete, a kamínek do ní zabalíme. Ruku namočíme do vody, pak si ji trochu namydlíme a budeme drahokánek hladit. Poté přidáme další vrstvu rouna, třeba i jiné barvy, a znovu namočíme ruku do vody, potom do mýdla a vlnu uhladíme. Vznikne nám kulička, která se bude postupně zvětšovat s každou další vrstvou vlny. Až bude kulička veliká tak čtyři centimetry, (to je asi tolik), necháme ji na topení uschnout.“

„Nyní si sedneme do kruhu, spojíme ruce, každý drží v levé ruce svou kuličku. Zavřeme oči a budeme počítat od jedné do čtyřiaadvaceti. Tolik dní zbývá do Štědrého dne. Vždy při vyslovení čísla pošlete kuličku dál do dlaně kamaráda, který je od vás napravo. To znamená, že jednu kuličku pošlete dál a zároveň druhou od někoho dostanete. Každý má tak naději, že něco hezkého přijde. A také to znamená, že když daruji, zároveň tím něco dostávám. Až dopočítáme do čtyřiaadvaceti, kulička se zastaví. Jak se cítíte, když víte, že něco dostanete?“

A: „Těším se.“

K: „Mně se to líbí, těším se.“

D: „Super hra. Já se cítím tak..., prostě hezky.“

O: „No jo, ale já vim, čím je která kulička i to co je uvnitř té kuličky.“

P: „Bude to takový překvapující, když nebudeme vědět, která to bude.“

„Jak se cítíte, když víte, že svou kuličkou dáte někomu jinému?“

A: „Jsem trochu smutná.“

K: „Mně to moc nevadí.“

D: „Je to takovej divnej pocit.“

O: „Strašně mi to vadí.“

P: „Je to příjemný, že dám dárek.“

„Jaké to je teď, když jste kuličku od někoho dostali?“

A: „Jsem veselá.“

K: „Je to hezký, mám radost.“

D: „Čekal jsem překvapení a ne, že bude kamínek z kuličky vypadlej.“

O: „Je to dobrý.“

P: „Jsem zvědavá, co v ní bude.“

„Jaké to je teď, když víte, že jste svojí kuličkou udělali radost někomu jinému?“

A: „Rozdáváme dárečky jako o narozeninách.“

K: „Líbí se mi to.“

D: „Je to hezký.“

O: „Rozdáváme srdce.“

P: „Jsem ráda.“

„Nyní si kuličku nakrojíme, rozevřeme ji a uvidíme, co se uvnitř skrývá.“

A: „Je tam kamínek, který se mi líbí.“

K: „Pro mě je to velký překvapení, moc se mi to líbí.“

D: „Pěkný.“

O: „Jé, to je dobrý.“

P: „Jsem ráda, že jsem dostala dárek, je to překvapení.“

„Na závěr si pojďme zopakovat o čem jsme dnes hovořili.“

A: „Že dáme někomu kuličku a pak jí zase předáme někomu dalšímu. Kulička byla naše naděje. O Ježíšku.“

K: „Dělali jsme kuličky, povídali jsme si o tom srdíčku.“

D: „Povídali jsme si o diamantu, který máme v srdci a o naději.“

O: „Rozřízli jsme si kuličku. Jinak nevim.“

P: „Mluvili jsme o darování.“

„Co myslíte, má v sobě každý z nás nějakou naději?“

A: „Že třeba někdo dostane dárek.“

K: „Myslím, že ano, že se může třeba stát učitelkou.“

D: „Já nevim.“

O: „Třebas já mám naději vyhrát v kartách.“

P: „Jo, já třeba chci být učitelka.“

„Věděli byste, jaká je největší naděje křesťanů?“

A: „Že se narodí Ježíšek.“

K: „Nevim.“

D: „Žít u Boha.“

O: „Ne.“

P: „Že se modlí v Boha.“

Reflexe: Děti vyjádřily myšlenky týkající se naděje z pohledu křesťanství, z pohledu předků spjatých s přírodou, a očima „běžného člověka“, kdy hovořily o vlastní naději a přáních; o vlastním srdci jako zdroji naděje; popsaly svoje pocity prožitku daru ve formě darování a přijímání.

Děti se seznámily s technikou mokrého filcování. Mně i dětem činilo velké potíže klást přes sebe tenké vrstvy ovčí vlny. Vlna se místy oddělovala a činnost děti nebavila, bylo náročné je přimět k trpělivosti. Ani po vyschnutí kulička nedržela dobře tvar. Přestože mám s mokřým filcováním zkušenosti, neznám příčinu tohoto nezdaru. Technika mokrého filcování se příliš nepovedla, děti k ní zaujaly spíše negativní postoj. Přesto se velmi těšily až budou moci kuličku otevřít. Cíl využití barevné škály ovčích vln byl naplněn.

Závěr: Pouze dvě děti dokázaly zrekapitulovat, že tématem setkání byla naděje. Žádné z dětí nevyovědělo, že naší nadějí je lidské srdce. Jen tři děti uměly odpovědět na otázku, jaká je největší naděje křesťanů. Ostatní výchovné cíle byly splněny. Děti získaly spíše negativní zkušenost s technikou filcování. Ze slovní reakce dětí vyplynulo, že rukodělný nezdar byl vykompenzován příjemnými pocity z přijímání a věnování daru i momentem překvapení.

7 Závěrečné setkání s dětmi

„Na závěr našich adventních setkání se vás zeptám, jestli víte, co je to advent. Každý si vezměte před sebe svoje výtvarná dílka, bude se vám lépe vzpomínat.“

A: „Advent je, že každý den se buď zapálí svíčka nebo se každé den otevře jedno okýnko a sní se čokoládka a modlí se.“

K: „Advent to je jako...čtyři adventní neděle a každou adventní neděli se zapálí jedna svíčka.“

D: „Advent jsou čtyři neděle, kdy se zapalují svíčky.“

O: „Že je to jako kalendář a my si ty okýnka musíme otevírat každý den.“

P: „Advent je termín, než se narodí Ježíšek – do Štědrého dne. Trvá čtyři týdny, dvacetčtyři dní.“

„O čem jsme si během našich adventních setkání povídali a co jsme dělali?“

A: „O Marii a oslíkovi; o světýlku; jaký je to, když je zima; jaký je to, když je úplná tma a jenom cesta je osvětlená; o kalendáři.“

K: „Dělali jsme postavy, stromečky, hvězdičky, kalendář, takovou tu cestu do Betléma. O tom oslíkovi, jak byl špinavý a měl v sobě naději.“

D: „Povídalas nám pohádku o Oslíkovi a my jsme malovali postavičky, voskovou pastelkou jsme celý papír nabarvili, pak jsme na to načmárali tuš a pak jsme stětcem vyryli spirálku. Povídali jsme si třeba o zimě, o hvězdách, o svatozáři, o světle, lásce, o Ježíškovi.“

O: „Loutky podle jedné pohádky, cestu, světýlko, zimu a adventní kalendář.“

P: „Vyráběli jsme loutky podle příběhu, adventní kalendář, povídali jsme si o slunovratu, cestě za světlem, světlu, o té lásce a o příběhu o Marii, jak měla Ježíška.“

„Co se Vám na našich setkáních nejvíce líbilo? Najdete něco, co Vás nebavilo?“

A: „Líbila se mi ta spirála, jak jsme do ní chodili. Líbilo se mi prostě všechno.“

K: „Mně se líbilo, jak jsme si dávali ty kuličky. Všechno mě moc bavilo.“

D: „Nejhezčí bylo, jak jsme šli do spirály a celé to bylo hezké. A bavily mě otázky. Jen výtvarné tvoření nebylo moc zajímavé. A takový to pořad vyprávění. Měli jsme krátký přestávky.“

O: „Mně se nejvíce líbilo, kuličky jak jsme dělali. Mně nebavilo, jak jsi furt četla ten příběh.“

P: „Bavil mě ten příběh o tom Ježíškovi. Nebavilo mě pracovat s klukama, protože zlobili.“

Závěr: Děti uměly jednoduše vysvětlit, co znamená slovo advent. Pouze jedno z nich dokázalo samostatně hovořit o adventu spojeném s bytostí Ježíše. Žádné z dětí si nevzpomnělo, že jsme o adventu hovořili také v souvislosti s láskou, světlem, cestou, nadějí. Po výzvě k rekapitulaci našich setkání již děti všechny tyto pojmy zmínily.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé práce bylo, aby děti lépe porozuměly původnímu významu adventu. Chtěla jsem, aby si uvědomili, že adventní doba nemá souviset s konzumem, ale s jinými, hlubšími tématy. Proto bylo mým záměrem, seznámit je s příběhem cesty Marie a Josefa do Betléma a narození Ježíše, přiblížit jim advent viděný očima našich předků spjatých s přírodou, pomoci pochopit symboliku pojmů světlo, cesta a naděje a to tak, aby v těchto symbolech mohly vidět nejen smysl křesťanský, ale i smysl vyplývající z dění v přírodě a jejich vzájemnou propojenost. Prostřednictvím vyprávění, motivace, imaginace, her, otázek, výtvarných a rukodělných činností jsem se pokusila o to, aby děti mohly jednotlivá témata lépe zažít a uchopit.

U jednotlivých témat jsem si stanovila dílčí výchovné, výtvarné a rukodělné cíle. Převážná většina z nich byla touto prací naplněna. Zamyslím-li se nad tím, proč nebyly některé cíle splněny bezzbytku, nabízí se mi několik možností. Drobné nedostatky nacházím u témat Světlo ve tmě, Cesta a Naděje, což jsou pojmy spíše abstraktního charakteru. Lze tedy usuzovat, že je některé děti nedokázaly dobře pochopit, protože vyzrálост poznávacích procesů dětí mladšího školního věku je na takové úrovni, kdy s abstraktními pojmy nedokáží dobře operovat. V takovém případě, by bylo vhodnější tato témata nabídnout spíše dětem ke konci období mladšího školního věku nebo dokonce dětem staršího školního věku. Další možnou příčinou nezdaru je, že se děti nemohly na projekt dobře soustředit, protože práci značně narušovala nekázeň chlapců. Dívky spolupracovaly velmi dobře a projevovaly vyšší otevřenost pro duchovní hodnoty.

Porovná-li výpovědi dětí před započítím a po skončení projektové práce, mohu zkonstatovat, že čtyři z pěti dětí dokázaly lépe definovat pojem advent na konci našich setkání. Přestože pod pojem advent děti nejprve nezahrnuly lásku, světlo, cestu a naději, po výzvě k rekapitulaci obsahu našich setkání již tato slova zazněla a děti si dobře vzpomněly na mnohé, o čem jsme v rámci projektu společně hovořili.

Na základě splnění většiny dílčích cílů, výsledku porovnání odpovědí dětí před a započítím projektové práce a výpovědi dětí rekapitulujících obsah našich setkání, považuji cíl své práce za splněný. Jsem si však vědoma toho, že počet pěti zúčastněných dětí je příliš malý na to, aby bylo možné dospět k jednoznačnému závěru.

Má bakalářská práce překračuje maximální počet stran, který udává metodická pomůcka ke zpracování závěrečných prací vydaná Teologickou fakultou. Větší rozsah je

zapříčiněn přepisem dialogů s dětmi, ty jsou uvedeny proto, aby byl zřejmý postup a naplnění stanovených cílů.

Tento výtvarný projekt je dobře využitelný při práci s dětmi ve školní družině, v zájmovém kroužku s výtvarným zaměřením či v hodinách výtvarné či náboženské výchovy. Vzhledem k časové náročnosti celého projektu je také možné realizovat jen jeho část, například pouze jeho první polovinu (jde o kapitoly Mariin malý oslík, Adventní příroda a Adventní městečko) nebo jen jeho první kapitolu (Mariin malý oslík).

Seznam literatury:

BIEDERMANN, H. Lexikon symbolů. Praha: Pavel Dobrovský – BETA, 2008. ISBN 978-80-7306-362-7.

ČÁP, J.; MAREŠ J. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, s. r. o., 2000. ISBN 978-80-7367-273-7.

FROLEC, V. et al. Vánoce v české kultuře. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 1989. ISBN 80-7021-018-4.

HÁJEK, B. et al. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003. ISBN 80-7290-128-1.

HÁJEK, B.; PÁVKOVÁ J. Školní družina. Praha: Portál, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7367-900-2.

HERYNEK, P. České Vánoce. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005. ISBN 80-247-0760-8.

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, s. r. o., 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JUDÁK, V. Na minutu s Viliamem Judákem: Adventní a vánoční zamyšlení. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7195-136-0.

KAPLÁNEK, M. Čas výchovy – čas volnosti. Praha: Portál, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-262-0450-3.

KOTAS, J.; ŠPINKOVÁ, M. Od adventu do adventu. Praha: Doron, 2004. ISBN 80-7297-040-2.

LANGHAMMEROVÁ, J. Lidové zvyky. Praha: Lidové Noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.

MUCHOVÁ, L. Vyslovit nevyslovitelné. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-075-6.

NEWHOUSE, F. A. Tajomstvo vianoc vo svetle ducha. Bratislava: Aquamarin, 1987. ISBN 80-85537-00-1.

PÁVKOVÁ, J. et al. Pedagogika volného času. Praha: Portál, s. r. o., 1994. ISBN 80-7178-295-5.

PÍTHA, P. Adventní čas. České Budějovice: Studio Gabreta spol. s. r. o., 2002. ISBN 80-86610-05-5.

PROKEŠOVÁ, M. Volný čas a co s ním? Ostrava: Ostravská Univerzita, 2004. ISBN neuvedeno.

SEHLIN, G. Mariin malý oslík. Olomouc: Matice cyrilometodějská s. r. o., 2001. ISBN 80-7266-056-X.

SKOPOVÁ, K. Hody, pústy, masopusty. Praha: Filip Tomáš – Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-45-0.

SPOUSTA, V. et al. Teoretické základy výchovy ve volném čase. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

ŠOTTNEROVÁ, D. Adventní čas. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-050-5.

ŠOTTNEROVÁ, D. Lidové tradice. Olomouc: Rubico, 2008. ISBN 978-80-7346-096-9.

TOUFAR, P. Český rok na vsi a ve městě. Třebíč : Akcent, 2004. ISBN 80-7268-277-6

VÁGNEROVÁ, M.; VALENTOVÁ, L. Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita. Praha: Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-384-7.

VAVŘINOVÁ, V. Malá encyklopedie Vánoc. 3. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-133-7.

VÁŽANSKÝ, M. Základy pedagogiky volného času. Brno: Print-Typia s. r. o., 2001. ISBN 80-86384-00-4.

VEČERKOVÁ, E.; FROLCOVÁ, V. Evropské vánoce v tradicích lidové kultury. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-006-0.

VONDRUŠKA, V. Církevní rok a lidové obyčeje. České Budějovice: Dona, 1991. ISBN 80-85463-03-2.

ZÍBRT, Č. Veselé chvíle v životě lidu českého. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021624-7.

Seznam příloh:

Příloha I – Mariin malý oslík

Příloha II – Výtvarné a rukodělné činnosti dětí – obrázek č. 1–18

Příloha I – Mariin malý oslík (zkráceno a upraveno autorkou)

1 Nejlínější osel

Ve městě Nazaretu žil jeden líný a špinavý oslík. Ostatní oslíci v jeho stáji byli vždy řádně vykartáčováni a vyhřebelcováni, jen tenhle oslík ne. Staral se o něj totiž ten nejhorší a nejlínější pacholek. Jeho pán často vzdychal:

„To je hrozné, jak vypadáš! Šimone, vykartáčuj ho pořádně!“

„Ano pane,“ odpověděl Šimon, ale jen co jeho pán zmizel, lehl si do trávy.

Všichni se oslíkovi vysmívali jak je líný a špinavý a vůbec nechápali, jak se může tak pyšně nosit, když tak hrozně vypadá. Přestože se smáli, on se o to nestaral, vykračoval si ladnou chůzí s hlavou překrásně vztyčenou a myslil si:

„Však já vám ukážu!“ Vlastně ani nevěděl, co by jim chtěl ukázat, jenom, že by to bylo něco úžasně krásného a neobvyklého.

Často chodíval s pacholkem ke studni. Jednoho dne se tam setkal s jednou mladou ženou, která se jmenovala Maria. Uviděla oslíka a řekla:

„Jaký hezký oslík! Škoda, že je tak špinavý.“ Na chvíli se zastavila a pošimrala oslíka za uchem. Jak to bylo krásné! Vůbec si nemohl vzpomenout, že by ho někdo někdy podrbal za uchem. Na zpáteční cestě stále jen myslil na Marii.

Od té doby potkával oslík Marii jen zřídka, ale vždycky pro něj měla vlídné slovo a pohladila ho. Jednou si oslík vrazil do nohy ostrý úlomek kamínku, což mu působilo při každém kroku hroznou bolest. Maria to zpozorovala a ptala se:

„Copak má oslík s nohou? Poranil se snad?“

„Ale myslím, že ne, je jen líný a zlý,“ povídá Šimon.

„To je hanba nepomocť ubohému zvířeti,“ řekla Maria a kamínek vytáhla.

Když pak oslík cupital domů, šel ještě pyšněji a držel hlavu mnohem výš než obvykle. Všichni kamarádi se mu pak smáli, ale oslík si myslil: „Kdybyste jenom věděli, ach kdybyste vy věděli!“

2 Osel pro Marii

Maria denně chodívala se džbánem pro vodu a bývala z té cesty velmi unavená. Její muž Josef to viděl a měl o Marii strach. Povzdechl si:

„Kdybych ti tak mohl koupit nějakého osla! Ten by mohl nosit vodu i dřevo a ty by ses s tím nemusela unavovat.“

„To by bylo krásné,“ pravila Maria, ale oba víme, že na něj nemáme. Netrap se, odpočinu si, Bůh mi dá sílu a zase to půjde.“

Josefa pak ale napadlo: „Mohl bych každé ráno vstát o hodinu dřív a pak bych snad mohl vydělat tolik peněz, abych koupil osla.“

Jednou se tedy Josef vydal s uspořenými penězi k nejbohatšímu muži z Nazareta a chtěl od něj nějakého osla koupit. Ale muž chtěl mnohem více peněz, než Josef měl. Josef byl smutný, pak se ale zeptal:

„Pane, nemáš nějakého osla, který by byl lacinější než než ostatní?“

„Ne!“ řekl boháč. „Mám jen ušlechtilá zvířata.“ Pak si vzpomněl na líného a špinavého osla a Josefovi ho prodal. Josef moc dobře viděl, že je osel trucovitý, líný a špinavý, ale co měl dělat.

Když přišli domů povídá Josef smutně: „Koupil jsem ti osla, Maria.“

„Ach Josefe,“ zvolala Maria. „To je od tebe milé!“

„Chtěl jsem koupit opravdu dobrého osla, ale měl jsem jen na to nejlínější a nejšpinavější zvíře na světě.“

„Řekl jsi líný?“ ptala se překvapeně Maria. „Má lehkou chůzi, nosí hlavu vysoko a je strašně špinavý?“

„Ano, špinavý je,“ řekl Josef unaveně. „Že by měl lehkou chůzi, to jsem nezapomínal, spíš sedí na zadku a nechá se táhnout.“

Maria se šla na osla podívat: „Ach Josefe, to je on! Přála jsem si, aby to byl právě on, ale nikdy bych nevěřila, že se mé přání splní.“

„Ale, Maria, proč jsi chtěla toho nejlínějšího, nejhloupějšího a nejšpinavějšího osla z Nazareta?“

„Nevšiml sis, jaké má chytré oči? Kdo chodí tak lehce a volně, naučí se nosit i těžká břemena. Je to jenom zlovyk, že je tak líný. A za to, že je špinavý, nemůže, nikdo ho nekartáčoval.“

Josef oslíka kartáčoval a kartáčoval, až se leskl. Maria ho pak zavedla do stáje, dala mu voňavé seno a představila ho ostatním zvířátkům. Ovečky a kozy ho pěkně přivítaly

a oslík byl moc překvapený, protože se dosud k němu žádná zvířátka nechovala tak přátelsky.

Oslík byl moc šťastný a rozhodl se, že odtud nikdy, nikdy neodejde.

3 Velké tajemství

Ráno se oslík probudil, bál se, že se mu vše jen zdálo. Jak byl šťastný, když zjistil, že je opravdu u Marie!

Po snídani se vydal s Marií pro vodu ke studni. Vůbec by ho nenapadlo, že by trucoval, kdepak, byl poslušný jako pejsek. Všichni u studny ho obdivovali:

„Jaký krásný a vznešený oslík!“

Když se vrátili domů, Maria oslíka chválila, jak je poslušný a šikovný a Josef se tomu velmi podivil. Pak řekl:

„Všichni jsou krotcí a poddajní jako beránci, když jsi s nimi Maria, protože jsi tak dobrá.“

Pak si šel oslík odpočinout do stáje a zvířátka mu chtěla světit veliké tajemství. Nejdřív se ho otázala, chce-li je znát.

Ano, samozřejmě, že chtěl!

Ještě se ujistila, že si je nechá pro sebe a nikomu je neprozradí.

Nejstarší ovce se nadechla a usadila se k vyprávění. Oslík se třásl zvědavostí. Ale jehňata a kůzlata, která už věděla, co bude následovat, byla tak rozdováděna, že už nemohla být potichu. Dala se do skákání a do tance a bečela a mečela. Trvalo dlouho, než je velká zvířata uklidnila a nejstarší ovce mohla začít vypravovat.

Nadechla se a už už otevírala ústa. Ale byla přerušena celým hejnem švitořících ptáků. Všichni ptáci z Nazareta se slétli a posadili se na velký olivový strom. I oni znali to tajemství a když na ně myslili, museli z plna hrdla zpívat. A tak stará ovce musela zase čekat, až ztichnou. Mezitím oslík zvědavostí div nepukl.

Konečně mohla ovce promluvit. Chtěla to tajemství pronést tiše a slavnostně, jak se má tajemství svěřovat, ale místo toho řekla velmi hlasitě:

„Maria bude mít děťátko, syna!“

A tu byla zase přerušena. Jehňata a kůzlata poskakovala, ptáci spustili znovu píseň a osel hlasitě hýkal. Trvalo to nekonečně dlouho, než se zvířata ztišila.

Pak ale nastalo veliké ticho. Všichni myslili na Mariino dítě, které mělo brzy přijít na svět. Dlouho bylo ticho.

Ale najednou vykřiklo jehňátko zděšeně:

„Had!“

Všichni se ho hrozně báli.

Ale had pravil:

„Vyprávíte o Mariině dítěti a máte přede mnou strach. Cožpak nevíte, že toto dítě si může bez nebezpečí hrát s hadem? Nevíte, že bude pást divoká zvířata spolu s krotkými? Nevíte, že po Mariině dvoře žádný tvor nesmí druhému škodit? Nevíte, že to říká už starodávňý prorok?“

„Ano,“ odpověděl nejstarší beran zahanbeně.

„Máš pravdu, nebudeme se tě už nikdy bát. I ty se máš s námi radovat z Mariina dítěte!“

4 Doba sklizně

Na polích a v sadech všechno dozrávalo. Přišel čas sklizně. Pro Marii a jejího oslíka nastalo skutečně moc práce. Musely se otrhat fíky a dopravit domů. Koše, které musel oslík nosit byly velice těžké. Ale Maria ho pohladila, dala mu několik sladkých fíků a pak už vůbec nebyl unavený. Konečně byly fíky sklizeny a oslík si mohl odpočinout.

Ale příští den přišla Maria a říkala:

„Oslíčku, naše sousedka Judita je úplně sama. Nemá žádného osla. Ty a já jí můžeme trochu pomoci.“

Oslík by si býval šel docela rád odpočinout na pastvinu, ale řekl si, že bude mnohem lepší, když bude moci pracovat s Marií.

Judita byla přešťastná, že jí pomohou.

„Jsem už stará a churavá, ani se mi nechce věřit, že se o mne přece někdo postará. Vidím, že Bůh ví i o takové staré ženské jako jsem já. Poslal mi nejlaskavější ženu z Nazareta.“

Když byli hotovi, oslík se těšil, že si odpočine. Jenže když přišli domů, Josef povídá:

„Zítra začíná vinobraní, je to mrzuté, že sis nemohla odpočinout, Maria.“

„To nevadí, Josefe, vždyť mám svého pilného oslíka, bez něj bych byla teprve unavená. Takto jsem mohla pomoci i Juditě a z toho mám velikou radost.“

Když byly hrozny konečně sklizeny, přišla Maria za oslíkem:

„Vím, že jsi unavený, ale Judita nemá vůbec nikoho, kdo by jí se sbíráním hroznů pomohl. Musíme jí několik dní pomoci.“

„Na pastvině je sice dobře,“ uvažoval oslík, „ale co je to proti práci s Marií?“

A tak pracovali u chudé Judity.

„Jakým požehnáním jsou dobří sousedé,“ mínila Judita. „Je to nejlepší dar, jaký může Bůh dát chudým.“

„My jsme dostali toho nejlepšího osla z celého Nazareta a to nejmenší, co můžeme učinit, abychom projevíli svou vděčnost Bohu, je pomáhat naší sousedce,“ odpověděla Maria.

Jen dokončili práci u Judit, nastal čas na sklizeň oliv. Sklizeň byla velmi namáhavá, a přestože pak pomáhali se sklízni oliv i u chudobné Judit, oslík se necítil nikdy unavený. Josef musel uznat, že oslík je opravdu tím nejlepším z celého města.

„Nejlepším na světě,“ zdůraznila Maria.

Oslík se při sklizni setkával s ostatními nazaretskými osly, ale ti už jej nepoznávali, dokonce ani ten bohatý muž, jemuž oslík dříve patřil jej nepoznal.

„Jaký ušlechtilý osel! Jak způsobně kráčí! Jak hezky drží hlavu, rovně a hrdě! A jak je čistý a pěstěný!“ obdivovala ho zvířata.

„Ten musel být u nás, neboť my patříme k váženému muži. K těmto chudým lidem se takový osel vůbec nehodí. Nedovedu si představit, odkud ho mají,“ uvažoval starý osel.

Mariin oslík všechno slyšel a usmíval se.

Když skončily žně, musel oslík doprovázet Josefa při hledání suchého dříví. Museli chodit daleko a často měl oslík na sobě větší hromadu, než byl on sám.

Jednou je na cestě zastihla ošklivá bouřka. Déšť je bičoval do očí, že oba skoro nic neviděli a tak se stalo, že zabloudili. Ale oslík si věděl rady a dovedl Josefa zpátky do Nazareta.

Ve stáji ho pak všichni chválili, jaký je chytrý a velký hrdina!

Potom se kůzlata a jehňata vyptávala maminek, jestli už brzy přijde na svět Mariino děťátko. Starší zvířata jim řekla, že musí ještě chvíli počkat. Brzy všichni usnuli, jehňátka a kůzlátka snila o děťátku a oslovi se zdálo o Marii.

5 Císařův rozkaz

Hned od rána lilo jako z konve. Maria s Josefem si povídali a v tom někdo zabušil na dveře. Josef šel otevřít, a když se vrátil, vypadal ustaraně.

„Musíme hned odcestovat do Betléma.“ řekl Josef. „Císař nařídil sčítání všeho lidu ve své říši. Všichni budou zapsáni do velkých knih. Každý musí jít do města, odkud pochází jeho rod.“

„A nemohli bychom se nechat dát zapsat do knihy zde v Nazaretě?“ tázala se Maria.

„Ne, musí to být ve městě mých předků. Náležím k rodu Davidovu z Betléma, proto musíme tam.“

„Ale právě teď přece nemohu,“ pravila Maria. „Mé dítě může každý den přijít na svět.“

„Císař nařídil, že všichni musí ihned jít, kam patří. Je mi to líto Maria, musíš jít se mnou“ pravil Josef.

„A možná, že můžeme jít,“ řekla Maria. „Máme přece našeho oslíka a třeba nám ho dal Bůh právě pro tuto cestu.“

Ve stáji nastalo veliké zděšení, zvířata byla smutná, že Maria musí pryč, a že se děťátko narodí jinde.

„Oslíku, dávej na Marii pozor a spěchej, abyste byli brzy zpět!“ prosili.

Oslík jim to slíbil a dodal, že bude dávat pozor i na děťátko.

Maria sbalila jídlo a pití na cestu, také výbavičku pro miminko a poprosila Judit, aby dohlédla na zvířata.

A tak se vydali Josef, Maria a oslík na cestu do Betléma.

6 Cesta do Betléma

Z Nazareta do Betléma bylo daleko. Přestože oslík spěchal jak mohl, potřeboval na tu cestu skoro celý týden.

Osel byl náramně pyšný na to, že smí nést Marii na svých zádech, a se zdviženou hlavou šel způsobně a rychle jako nikdy předtím.

„Josefe, jakou mám radost z našeho osla,“ pravila Maria. „Nikdy bych nemohla ujít pěšky celou cestu.“

Cesta byla dlouhá. Mnohdy lilo jako z konve, mnohdy zase svítilo slunce.

Jednou došli k potoku, který silným deštěm vystoupil z břehů. Josef nevěděl, jak by přešli na druhou stranu a povídá: „Musíme počkat, až voda klesne. Ale to může trvat i několik dní.“

„Věřím, že nám Bůh ukáže cestu,“ řekla Maria s důvěrou.

„Josefe, podívej, náš osel!“

Oslík se dal najednou do klusu podél břehu. Rozpoznal světlou postavu, jež mu kynula, a on šel za ní. Byl to anděl, ale ani Josef, ani Maria ho nemohli vidět.

Když oslík přišel k andělovi, vzal ho anděl za ohlávku a vedl do vody.

„Stůj, stůj, osle!“ zvolal zděšeně Josef.

„Maria, drž ho zpátky!“

Ale osel se brodil vodou a anděl ho vedl přes ploché kameny na druhý břeh.

„Nemělas strach, Maria?“ ptal se Josef.

„Strach?“ tázala se s údivem Maria. „Z čeho? Myslím, že Boží anděl vedl osla, ačkoliv jsem ho neviděla.“

Kolem poledne pak zastavili pod fíkovníkem, aby si odpočali a něco pojedli. V tu chvíli se slétlo celé hejno ptáčků, sedlo si na strom a zpívalo z celého srdce.

„Jak se ti ptáčci radují,“ pravila Maria. „Slyšíš? Zpívají o mém dítěti.“

Tu se Josef zasmál: „Jak to můžeš vědět?“

„Vím to,“ řekla Maria tajuplně.

„Ale Josefe, všiml sis? Vždyť to jsou naši ptáci!“

„Naši ptáci?“ divil se Josef.

„Ano, naši ptáci. Nepoznáváš je? Vždyť jsou to ptáci z naší zahrady v Nazaretě. Ach Josefe! Ti ptáčci letěli za námi, chtějí být při tom a pozdravit děťátko.“

Po odpočinku se vydali na cestu a šli až do večera.

Rychle se stmívalo a Josef se obával, že nenajdou žádný dům a budou muset přenocovat venku.

„Neboj se, Josefe,“ pravila Maria. „Bůh nám jistě pomůže.“

Sotva to dořekla, zjevil se oslíkovi znovu anděl a horlivě na něj mával. Osel běžel za ním na kopeček a odtud bylo možno vidět docela malé světlo.

„Josefe, vesnice! Bohu díky!“ zvolala radostně Maria. Brzy došli do vesnice a poprosili jedny chudé lidi o nocleh.

Ráno všechny vzbudil ptačí zpěv.

„Co je to za ptáky?“ ptal se otec rodiny.

„To jsou moji ptáčci,“ vysvětlovala Maria. „Letěli s námi, chtějí svým zpěvem pozdravit mé dítě, až přijde na svět.“

„Ptáci z Nazareta?“ divil se muž. „Co je to za dítě, které se má narodit? Dokonce ptáci letí tak daleko, aby zpívali při jeho narození, je to snad nějaké zvláštní dítě?“ tázala se paní.

Maria se jen usmívala a tajemně přikývla.

„Musíš k nám zase přijít na zpáteční cestě a ukázat nám své dítě,“ prosila paní.

„Ráda,“ odvětila Maria.

Vydali se zase na cestu a k večeru přišli do úplně opuštěné krajiny.

„Bojím se, že budeme muset tuto noc přespát venku,“ řekl Josef zarmouceně.

„Bůh se o nás jistě i dnes postará“ mínila Maria.

V tom oslík zase uviděl anděla, který mu ukázal na blízkou jeskyni. Na zemi ležela sláma a několik větví na vyhořelém ohništi.

Josef rozdělal oheň a než se uložili ke spánku řekla Maria: „Jak nás Bůh chrání, Josefe. Každý večer najdeme místo k přenocování.“

7 U loupežníků

Den po dni putovali Josef, Maria a jejich oslík po cestě k Betlému.

Jednoho dne je překvapila strašná průtrž mračen. Marie byla úplně promočená, začala jí být hrozná zima. Hledali tedy nějaké útočiště, ale nemohli nic najít. Vtom uviděl osel zase anděla. Ukazoval mu na druhou stranu mohutného balvanu. Tam vedla úzká cestička a za chvíli přišli k chatrči. Byla to jen dřevěná bouda bez dveří. Ale na podlaze hořel oheň a tři vousatí muži seděli kolem a ohřívali se.

„Dobří lidé, dovolte nám, abychom se trochu ohřáli!“ prosila Maria. „Jsme úplně promočeni.“ Muži nic.

Josef hned věděl co je to za čeládku a myslil si, že je osel přivedl rovnou do záhuby.

„Dobří muži,“ prosila Maria, „nechceme vám dělat žádné obtíže, jenom kdybychom si mohli sednout k ohni.“

„No, pojd'te!“ zabručel jeden z nich.

Maria k němu vztáhla ruce, takže byl nucen jí pomoci z osla dolů. A v tom okamžiku se mu zdálo, že oheň se rozhořel jasněji a vzduch v chatrči zavoněl jako v jarním dnu.

Maria pak vyndala chléb, rozlomila a pravila: „Pane, požehnej náš chléb!“

Podala kus Josefovi a také těm třem loupežníkům. Ti byli překvapeni, že sotva mohli jíst. Jak dávno už nejedli požehnaný chléb!

Seděli zticha. Nemohli pochopit, jak někdo mohl najít jejich skryš. Ale říkali si, že je to vlastně docela pohodlné, že ti tři přišli sami rovnou k nim. Stačí počkat až usnou, vzít jim zavazadla a pak s oslem ujet. Ani není potřeba použít násilí.

Maria jim začala vypravovat o jejich cestě a také o tom, že oslíka vede určitě anděl a zavedl je i k nim do chatrče.

Tu vůdce loupežníků zbledl a polil ho studený pot. Na té ženě bylo něco neobvyklého, to cítil hned, jak jí pomáhal z osla. Bylo v její blízkosti tak jasno a milo. Ale to nevzplanul jasněji oheň, jak si předtím myslil! Ne, teď už to věděl: bylo v ní něco nadpozemského a odtud proudilo to teplo a světlo. Anděl! A on tu seděl a osnoval zlé plány proti lidem, které ochraňoval anděl!

Náhle zašveholil ptáček.

Maria zvolala: „Slyšíš, Josefe! Naši ptáčci si sem našli cestu!“

Pak vypravovala ještě podivuhodnější příhodu s ptáčky z Nazareta. Vyprávěla, že za ní letěli celou cestu.

Muži si mysleli, že je neuvěřitelně dětinská.

Druhý lupič byl hrubý chlap. Nemilosrdně zabíjel, ale už jako malý byl zblázněný do ptáčků. Vždy nad nimi držel ochrannou ruku. Jako očarovaný hleděl na Mariiny ptáky.

„Jak jsem toužil po ptáčcích,“ povídá po chvíli, „po ptačím zpěvu! Zde v horách je slyšet jen řev divoké zvěře.“

„Nechápu vůbec,“ myslil si, „že jsem tak dlouho mohl vydržet v této horské pustině. Zítra odejdu do krajiny, kde rostou stromy a na nichž hnízdí ptáci. Tam chci zůstat a žít se vlastníma rukama.“

Toho nejmladšího, kterému se říkalo Postrach pustin, nezajímal ani anděl, ani ptáci. Seděl a měl vztek na své dva kamarády. „Staří chudáci, chovají se jako děti, už se nehodí na loupežníky,“ myslil si. „No co, to nevádí. Dnes v noci, až budou všichni spát, vezmu zavazadla, osla a zmizím.“

Pak si začal představovat, co by tak mohlo být v Mariině zavazadle. Určitě nejsou tak, chudí, jak vypadají. Ta žená má příliš vznešenou tvář. Ani ten osel určitě nepatří chudým lidem. Už to má! Jsou převlečeni za žebráky, aby ostatní zmátli, a jejich poklady jim nikdo nevzal! Ale on je prohlédl! Jemu nic neujde!

Nejstarší lupič se zeptal: „Kdo vlastně jsi, Maria? Ptáci za tebou létají, tvého osla vede anděl...“

„Jsem Maria z Nazareta,“ vysvětluje Maria. „Ne kvůli nám létají ptáci za námi a chrání nás anděl, nýbrž kvůli děťátku, které má brzy přijít na svět.“

„Děťátko?“ šeptal starý lupič. „Podivuhodné.“

Maria vzala z osla balíček, rozvázala ho a začala loupežníkům ukazovat dětské košilky.

Nejmladší lupič celý zčervenal. To by byla ostuda, kdyby ukradl balík s dětským prádélkem! I ty nejmenší děti by se smály, že Postrach pustiny ukradl dětské košilky!

Všichni mlčeli.

Konečně promluvil nejmladší: „Chtěl jsem se stát hrdinou. Ale nikdo se nestane slavným, když ukradne prádlo malého dítěte, které se ještě ani nenarodilo. Vypravuj svému dítěti, že Postrach pustiny mu chtěl ukrást jeho plenky, ať ví, jak jsou lidé zlí.“

„Můj syn přijde, aby pomáhal těm, kdo se dostali na scestí,“ pravila Maria.

„Dobře to říkáš,“ zvolal mladík, „ano, ano, chci se obrátit a stát se řádným mužem. Jak jsem byl hloupý!“

„Půjdu s tebou,“ povídá starý lupič.

„Ani já už tu nechci zůstat,“ povídá ten s ptáčky.

„Maria z Nazareta,“ řekl starý loupežník slavnostně, „vypravuj svému synu, že kvůli němu tři nejhorší loupežníci odešli z tohoto pustého pohoří a stali se z nich pořádní lidé.“

Pak spali všichni celou noc v loupežnické boudě. Příštího rána štěbetali ptáčky z Nazareta třem radostným mužům, kteří už nebyli loupežníky.

8 U pastýřů

Josef jaksi slavnostně ten den řekl:

„Doufám, že zítra, když půjde všechno dobře, dojedeme do Betléma“

„Ó, to by bylo krásné,“ vzdychla Maria, „dítě už déle nepočká.“

Za soumraku stanuli před ohradou pro ovce a kozy a malou kůlnou pro pastýře. Pastýři seděli kolem ohně a ohřívali se.

Josef šel ke vchodu a poprosil jednoho z pastýřů o nocleh.

„Dobrá,“ řekl pastýř, ale stan nemáme, jenom oheň. Když se s tím spokojíš...“

Když pastýři viděli, jak je Maria unavená a promrzlá pravili:

„Ty dnes v noci nemůžeš ležet na holé zemi. Bude zima, hvězdy svítí neuvěřitelně jasně.“

Přinesli kozí kůže, udělali z nich malý stan, na zem položili kožich. Jeden pastýř přinesl kozí mléko. Maria vše s vděčností přijala. Lehla si a brzy usnula.

Josef se posadil k ohni a vyprávěl pastýřům o cestě a mnoha dobrodružstvích.

„Viděls nějakého anděla?“ ptali se pastýři.

„Ne, ani já ani Maria, i když ona cítí, když je nějaký blízko, přes to, že ho nevidí.“

„Ano, mýnil starý pastýř,“ dobří lidé cítí, když je nějaký blízko, přes to, že ho nevidí.“

„Naši otcové často mluvili s anděly,“ vpadl do řeči jiný.

„Tenkrát se ještě andělé zjevovali lidem,“ mýnil zasněně mladý Ruben, „ale teď už ne.“

„Andělé nám pomáhali až sem,“ pravil Josef, „a doufáme, že nás zavedou do Betléma, než Mariino dítě přijde na svět.“

„V Betlémě,“ vysvětloval starý děd pyšně, „se narodil král David. My všichni jsme z jeho potomstva.“

„My také,“ řekl Josef. „Právě proto musíme jít do Betléma, kde se máme zapsat.“

„David se narodil v Betlémě, ale my očekáváme ještě jiného krále; byl od Boha slíben našim otcům.“ řekl pastýř.

„Rubene, pověz nám, co říká prorok o betlémském dítěti,“ prosil dědeček.

„Z tebe, Betléme, vyjde mi kníže, který bude spravovat můj národ izraelský!“ zněl jasně Rubenův hlas.

„Je také psáno,“ dodal tiše jiný pastýř, „že bude pastýřem svého lidu.“

„Který povede všechny národy po Božích cestách,“ horlivě se připojil Ruben

„Ano,“ dopověděl jiný pastýř, „tak praví Písmo. Ale nepřichází, ačkoliv ho potřebujeme. Roky jdou a jdou, a nic se nezměnilo.“

„Věřím, že brzy přijde,“ řekl Ruben. „Cítím to. Když jsem dával oslovi svůj plášť na záda, jeho oči obdivuhodně svítily. Něco takového jsem ještě nikdy neviděl. Ale pak jsem zpozoroval, že se to hvězdy zrcadlily v jeho očích. Obrátil jsem se nahoru na hvězdy a ty svítily tak silně, že je bylo možno skoro slyšet. A věřím, že zpívaly: brzy! brzy! brzy!“

„Hvězdy dnes v noci jsou skutečně podivuhodné,“ mýnil jeho dědeček.

Pak zavládlo u ohně ticho a brzy všichni usnuli.

Ráno po snídani říká Rubenův dědeček: „Teď už to nemáte daleko do Betléma. Ale bude těžké najít nějaké přístřeší. Neboť ke sčítání přišlo nesmírně mnoho lidí.“

Až půjdete zpět, zastavte se. Rádi bychom viděli dítě, které se narodí v Betlémě, dítě z Davidova rodu. Maria jim to ráda slíbila.

Pak se Josef a Maria rozloučili s pastýři a jeli dál. Ale tento den jim přinesl mnoho svízeli. Ošklivě promokli, pak si osel, který byl už velmi unavený, poranil nohu a po zbytek cesty kulhal. Odpoledne však došli konečně k Betlému.

„Ach Josefe, jak jsem ráda,“ pravila Maria. „Pán buď pochválen, že jsme to dokázali! I tobě díky, můj milý oslíku! Měls to těžké a namáhavé, ale byl jsi velmi zdatný!

„Bez něho bychom to nikdy nedokázali,“ mýnil Josef uznale.

A oslík byl pyšný a radostný.

9 V Betlémě

V Betlémě hledali Josef s Marií, kam by hlavu složili. Zastavili se u hospody a ptali se, zda tu mohou zůstat, ale všechny pokoje už byly obsazené. Šli tedy k další hospodě. Hledali od jedné ulice k druhé.

„Má žena je unavená, její dítě se má narodit každou chvíli,“ říkal Josef pokaždé, když prosil o přístřeší.

„Nemáme místo, hledej někde jinde,“ odpovídali všude stejně.

„Snad nás přijmou v nějaké rodině.“ doufal Josef

V nejbližším domě zaklepal, otevřel mu starý bělovlasý muž, ale i ten je musel odmítnout: „Chvíli před vámi přišla rodina s dětmi a ty jsem vzal k sobě. Teď už nemám volný ani nejmenší koutek.“

A tak to zkoušeli dům od domu, ale všude to dopadlo stejně.

„Bůh nám jistě pomůže,“ utěšovala Maria.

Oslíka velice bolela noha, byl strašně unavený a hlavu měl svěšenou skoro k zemi, proto neviděl anděla.

Ale anděl si věděl rady. Když se osel nepodíval vzhůru, pokynul nazaretským ptáčkům. Ti hned přiletěli a začali zpívat.

Najednou osel zbystril sluch.

Nazaretští ptáčci švitořili: „Pojď, pojď, pojď, oslíku! Tady je místo a teplo!“

Tu osel zvedl hlavu a uviděl na rohu vedlejší ulice anděla.

„Slyšíš, Josefe?“ zvolala Maria s údivem. „Moji ptáčci zpívají.“

„Zvláštní,“ pravil Josef. „Ještě nikdy jsem neslyšel ptačí zpěv uprostřed noci a dokonce v takové tmě a zimě.“

Nebe se rozjasnilo a nad městem svítila veliká hvězda, jakou předtím nikdo neviděl.

Za rohem stál zářící bílý dům. U dveří stál anděl a usmíval se, zatímco nazaretští ptáčci v zahradě švitořili.

„Co je to za palác?“ tázal se Josef s podivem. „Třpytí se ze všech stran.“

Když však přišli blíže k tomu domu, viděli, že není veliký ani vznešený, jak nejdříve mysli. Byla to jednoduchá stará stáj, ale pod zářivými paprsky hvězdy vypadala jako čarovný oslnivě bílý velký dům.

Před domem stál starý, shrbený muž. Slyšel neobyčejný ptačí koncert uprostřed tmavé noci a vyšel, aby se podíval po těch zpěvácích. Uviděl, jak cestou přicházejí Josef s Marií na oslíku. Nad nimi zářila hvězda tak oslnivě, až stařec uvěřil, že k němu přichází král a královna.

„Dobrý muži, dopřej nám přístřeší pro tuto noc.“ pravil Josef. „Jsme všichni velmi unaveni. Moje žena i můj osel si potřebují odpočinout.“

Stařec otevřel dveře. „Mám jen tuto starou stáj. Vedle oveček a volka je místa dost, jestli se s tím spokojíte.“

„Nic nám není milejší,“ odpověděl Josef.

„Zajímavé,“ začal muž vyprávět. „Minulou noc jsem dostal ve snu pokyn, abych dal stáj do pořádku a přivezl všechno seno: přijde na návštěvu král. A když jsem se vzbudil, udělal jsem všechno, třebaže jsem se sám nad sebou smál. Co by dělal nějaký král v mé stáji? A na co by chtěl seno? Tu jste se blížili po cestě vy a kolem vás vše zářilo a jiskřilo, jako byste skutečně byli král a královna.“

„Zvláštní večer,“ poznamenal stařec. „Ta nikdy nebyvalá veliká zářící hvězda a ptačí zpěv uprostřed zimní noci!“

„To jsou moji ptáci,“ vysvětlovala Maria, „letěli se mnou z Nazareta. Jistě volali osla, abychom našli správnou cestu.“

„Boží cesty jsou podivuhodné,“ řekl stařec a pak jim nabídl nocleh a chudou večeři. Ale to už oslík dávno spal v jednom koutě. Přivezl Marii k cíli. Konečně mohl spát.

10 Dítě

Oslík spal a spal. Probudil ho pláč. Otevřel oči a rozhlédl se kolem. Vše vonělo jarními květy, zněl zpěv a všechno svítilo a zářilo. V jednom rohu stála Maria kolem kroužili andělé a zpívali. Tlačili se stále blíž k ní, dokonce se strkali křídly.

Osel mohl zahlédnout, jak Maria ošetřuje docela malé děťátko. Tak už se narodilo! Srdce se mu rozbušilo až v krku ze samé radosti.

Maria děťátko zavinula a pak je zdvihla vysoko, aby je všichni mohli uvidět. Josef ho pak položil na seno v jeslích.

Maria zahlédla oslíka jak natahuje krk. „Josefe,“ pravila, „ukaz děťátko taky našemu oslíkovi!“

Najednou byla ve stáji tma. Všichni andělé zmizeli. Jenom skulinou ve střeše svítila hvězda dolů přímo do jeslí, všechno ostatní bylo v temnu. Osel viděl zcela zřetelně, jak kolem dítěte bylo jasné světlo. Josef a stařec to viděli také.

„Hvězda svítí tak jasně, šeptal stařec, „že dítěti vytváří na hlavě korunu. Ted' začínám rozumět snu o příchodu krále.“

Děťátko tu leželo s otevřenýma velkýma, tmavýma očima. Jak mělo krásné tvářičky, teplé a jemné! Oči mělo jako anděl.

A stařec dojatě pravil:

„Maria, podívej se, jak září oči tvého dítěte! Jako jasné hvězdy! Člověk by věřil, že se v nich zrcadlí nádhera nebeské říše.“

Někdo zaklepal na dveře. Stařec šel ven a otevřel. Venku stáli pastýři, u kterých Josef a Maria poslední noc spali. Osel okamžitě poznal Rubena.

„Je zde novorozené dítě?“ tázal se pastýř, „které je zabalené v plenkách a leží v jeslích?“

„Ano“ opověděl stařec. „Pojďte dovnitř, ale tiše.“

Pastýři vstoupili dovnitř a padli na kolena. Dlouho klečeli bez hnutí. Rubenovy zářily oči a dědeček si utíral slzy.

„Kde jsou rodiče dítěte? Musíme jim vypravovat něco nádherného.“

Když pastýři uviděli Josefa a Marii, byli velice překvapeni.

„To jste vy?“ tázali se

Pak začal vyprávět pastýř:

„Byli jsme na stráži u našich ovcí. Noc byla přejasná od světla hvězdy, kterou dříve nikdy nikdo neviděl. Najednou před námi stál anděl Páně a my jsme se velice báli. Anděl však pravil:

Nebojte se! Hle zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všecken lid: dnes se vám narodil Spasitel Kristus Pán v městě Davidově. Toto vám bude znamením: naleznete Děťátko v plenkách, položené do jeslí.

A hned tu bylo s andělem veliké množství nebeských zástupů a takto chválily Boha: Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem. Bůh v nich má zalíbení.

Potom andělé zase zmizeli a my jsme si řekli: Pojdme do Betléma a podívejme se na dítě, o kterém anděl mluvil.“

Hospodář se divil: „Jak jste věděli, že máte přijít právě sem?“

„To nebylo vůbec těžké,“ odpověděl pastýř, zde v Betlémě jen tvůj dům zářil Božím jasem.“

Dlouho bylo ticho. Pastýři zbožně hleděli na dítě. Potom se ale museli vydat zpět pást svá stáda.

Děťátko, Maria a Josef usnuli. Ale oslík stál ještě pořád u jeslí. Stál úplně tiše a hlídal děťátko. I vlek se k němu přidal.

Nazaretští ptáčci se probudili ve stromech kolem stáje a začali svou slavnostní píseň. Jeden z nich se zeptal: „Oslíku, můžeme se podívat na děťátko?“ a za chvíli vletělo celé hejno skulinou dovnitř.

„Pst! Buďte přece zticha! Pst!“ napomínal je osel.

Malý okamžik byli ptáčci zticha jako myšky.

Tu děťátko ve spánku pohnulo ručkou. To bylo na ptáčky moc. Dali se do jásavé písničky. Ó jak švitořili, zpívali a trylkovali!

Josef s Marií se probudili, potom i děťátko.

„Mojí malí ptáčkové,“ řekla Maria, „děkuji vám za váš zpěv. Teď už jste viděli mé děťátko. Nebylo by lepší, kdybyste letěli zase domů? Bez vás je v Nazaretě určitě velmi prázdné.“

Osla hned napadlo, že by svým přátelům mohl poslat zprávu o děťátku.

„Milí ptáčkové, vyprávějte všem – především však ovečkám, jehňatům a kozlátkům, co se zde přihodilo.“

„My bychom ještě chtěli děťátko zazpívat ukolébavku,“ prosili ptáčci, “smíme?“

A zpívali tak tichounce a krásně, že děťátko zase zavřelo očka a usnulo. Pak ptáčkové odlétli domů.

„Ti mají štěstí, že mohou domů,“ myslel si osel. „I mně se stýská po Nazaretě. Ale přece jsem šťastnější než oni. Vždyť smím zůstat s děťátkem, Marií a Josefem a být jejich malým oslíkem.“

Příloha II – Výtvarné a rukodělné činnosti dětí – obrázek č. 1–18

Obrázek č. 1 – Mariin malý oslík

Obrázek č. 2 – Mariin malý oslík

Obrázek č. 3 – Mariin malý oslík

Obrázek č. 4 – Mariin malý oslík

Obrázek č. 5 – Adventní městečko

Obrázek č. 6 – Adventní městečko

Obrázek č. 7 – Adventní městečko

Obrázek č. 8 – Adventní městečko

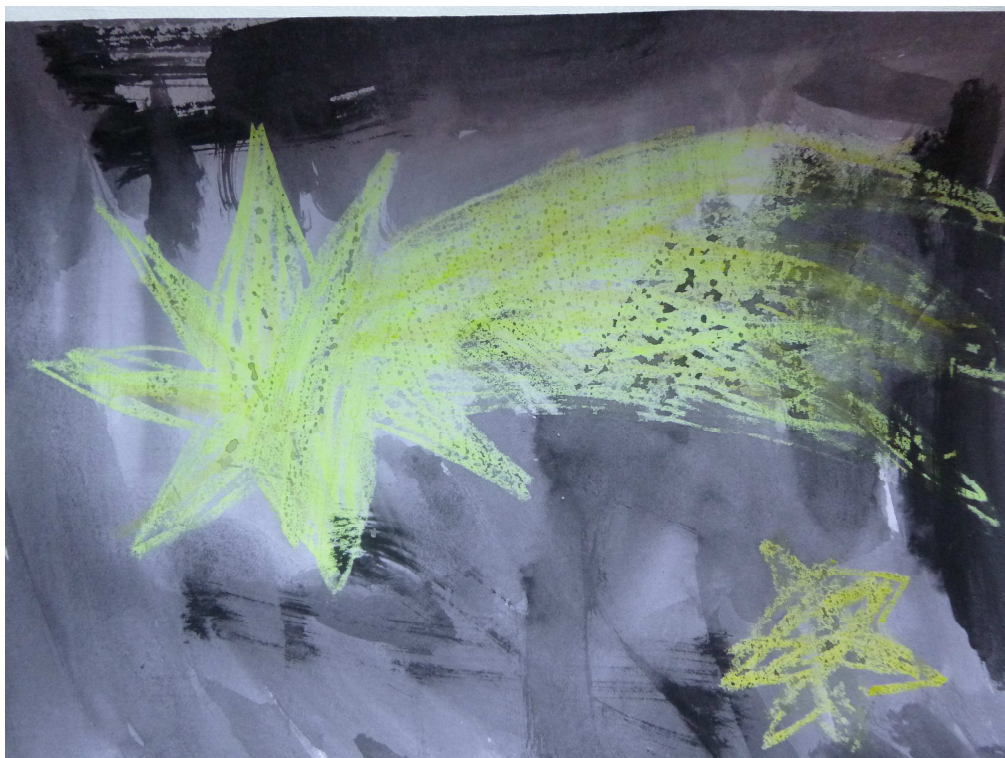

Obrázek č. 9 – Adventní krajina

Obrázek č. 10 – Adventní krajina

Obrázek č. 11 – Světlo ve tmě

Obrázek č. 12 – Světlo ve tmě

Obrázek č. 13 – Cesta

Obrázek č. 14 – Cesta

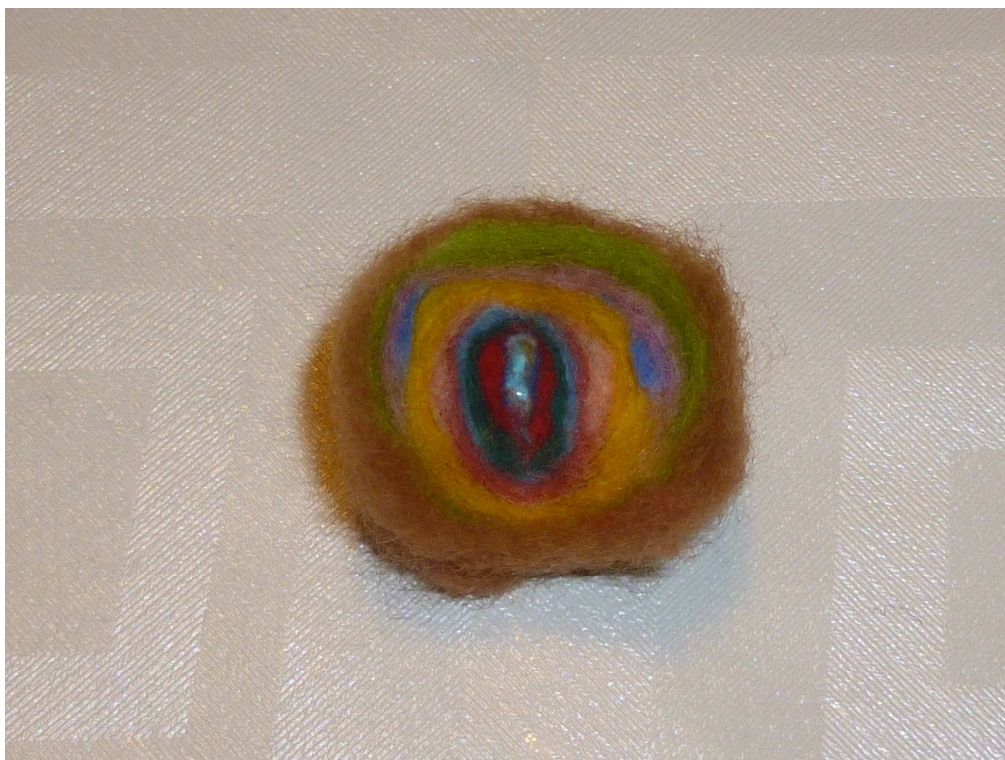
Obrázek č. 15 – Naděje

Obrázek č. 16 – Naděje

Obrázek č. 17 – Naděje

Obrázek č. 18 – Naděje

Abstrakt

MARŠÁNOVÁ, H. *Výtvarné činnosti jako prostředek porozumění významu adventní doby ve volném čase dětí mladšího školního věku* Chlumeck 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Doc. PhDr. Ludmila Muchová, PhD.

Klíčová slova: volný čas, mladší školní věk, výtvarné činnosti, advent, symboly

Cílem práce je, aby děti mladšího školního věku prostřednictvím výtvarných činností, lépe porozuměly původnímu významu adventu. Teoretická část se zabývá definicí volného času, neformální výchovou, charakteristikou mladšího školního věku, vývojem poznávacích procesů dítěte mladšího školního věku, adventem a některými adventními symboly. Praktickou část tvoří výtvarný projekt, který je realizován ve volném čase dětí.

Abstract

Art activities as a tool of understanding the sense of advent in the younger school age children's leisure time.

Key words: leisure time, younger school age, art activities, advent, symbols

The objective of this bachelor's work is, that younger school age children can through art activities better understand the original advent purpose. The theoretical part is focusing on leisure time definition, casual education, characteristic of the younger school age, development of cognition processes of the younger school age children and on advent, including some advent symbols. The practical part is comprised by art project, which is realized in the children's leisure time.